

Het Europabeeld van Turkse jongeren in Nederland en Duitsland

Uitgevoerd door Andries Kok, Universiteit Utrecht
In opdracht van het Duitsland Instituut Amsterdam
Met subsidie van het ministerie van Buitenlandse Zaken

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Opzet	3
Belangrijkste bevindingen	4
Hoofdstuk 1	
1.1 Subjectieve integratie	8
1.2 Beheersing van de taal	10
1.3 Vriendenkring	13
Hoofdstuk 2	
2.1 Politieke interesse	14
2.2 Politieke communicatie	17
2.3 Media	18
2.4 Religie	21
2.5 Institutioneel vertrouwen	24
Hoofdstuk 3	
3.1 Sociale banden met land van herkomst	25
3.2 Culturele banden met land van herkomst	28
3.3 Binding	30
3.4 Burgerschap	32
Hoofdstuk 4	
4.1 Kennis van de EU	33
4.2 Algemene EU-houding	35
4.3 Toekomstige samenwerking	37
4.4 Europese thema's	39
Hoofdstuk 5	
5.1 Toetreding Turkije	41
5.2 Er klaar voor?	42
5.3 Voordelen en nadelen	43
Met dank aan	45

Inleiding

Het Duitsland Instituut Amsterdam heeft in het voorjaar van 2004 een beschrijvend sociaal-wetenschappelijk afstudeeronderzoek uitgevoerd onder jongeren in Nederland en Duitsland. Centraal staat de vraag hoe Turkse jongeren van 15 en 16 jaar uit Nederland en Duitsland aankijken tegen de Europese Unie en de toetreding van Turkije. Aan het onderzoek werkten zowel Turkse jongeren mee als jongeren van Nederlandse, Duitse en bijvoorbeeld Marokkaanse, Libanese, Poolse en Surinaamse afkomst (in het onderzoek aangeduid als 'andere allochtone jongeren' om ze te onderscheiden van Turkse jongeren).

Naast de houding van jongeren ten aanzien van de Europese Unie en de toetreding van Turkije, komen in het onderzoek vragen aan bod over zowel de integratie van Turkse en andere allochtone jongeren in de Nederlandse en Duitse samenleving, als de binding die Turkse en andere allochtone jongeren uit de Randstad en Berlijn hebben met hun land van herkomst, als de interesse van jongeren voor politiek. Hier vindt u een samenvatting van de belangrijkste bevindingen en een aantal hoofdstukken waarin de verschillende thema's uitgewerkt worden aan de hand van cijfers en grafieken.

De uiteenlopende culturele achtergronden van de scholieren maken het mogelijk vergelijkingen te trekken tussen verschillende groepen. De groep van andere 'allochtone jongeren' is zeer divers van samenstelling. Omdat het hierdoor moeilijk is uitspraken te doen over deze groep, dient zij als achtergrond waartegen de verschillen tussen Turkse jongeren en autochtone jongeren kunnen worden afgezet.

Lijken Turkse jongeren in Nederland meer op andere allochtone leeftijdsgenoten uit Nederland of meer op Turkse leeftijdsgenoten uit Duitsland? Kijken autochtone jongeren in Nederland en Duitsland anders tegen de Europese Unie aan dan Turkse en andere allochtone jongeren? Zijn er verschillen te ontdekken tussen Nederlandse Turken en Duitse Turken?

Deze vragen bieden inzicht in de relatie tussen de multi-etnische samenleving en de Europese Unie. Zien Turkse en andere allochtone jongeren een groeiende macht van Brussel minder dan hun autochtone leeftijdsgenoten als een bedreiging voor de nationale identiteit van Nederland en Duitsland? Ligt interesse voor de Europese Unie in het verlengde van maatschappelijke interesse in het algemeen, of biedt het juist een alternatief voor een moeizame integratie?

Het onderzoek is tevens gepubliceerd op www.duitslandweb.nl in het dossier 'Turks, Duits of Europeaan?'

In de Europese Unie wonen zonder de toetreding van Turkije al honderdduizenden Turken. De meeste van deze 'Europese' Turken wonen in Duitsland en in Nederland.

Nederland heeft een Turkse gemeenschap van ongeveer 350.000 (2,2 procent van de totale bevolking). In Duitsland wonen 2,4 miljoen Turken (3 procent van de totale bevolking).

Opzet

563 jongeren uit Berlijn, Rotterdam, Den Haag en Zaandam werkten mee aan het onderzoek. In figuur 1.1 is te zien dat er relatief weinig autochtone jongeren bij het onderzoek betrokken zijn. De reden daarvoor is dat er in de verschillende steden 'gekleurde scholen' zijn bezocht in veelal gekleurde wijken. De jongeren, zowel de autochtone als de allochtone jongeren, zijn dus niet representatief voor de autochtone of allochtone jongere in het algemeen, maar wel voor de jongere die opgroeit in een gekleurde wijk in een modern, multi-etnisch grootstedelijk gebied, zoals de Randstad of Berlijn.

In Duitsland woont driekwart van de allochtonen in grote steden, zoals Berlijn, Frankfurt en de steden in het Ruhrgebied. Ook in Nederland wonen de meeste allochtonen in de steden, de Randstad in het bijzonder. In Duitsland wonen – gerelateerd aan de hele Duitse bevolking – evenwel meer Turkse allochtonen dan in Nederland. Waar Turken in Duitsland ongeveer 56 procent van alle niet-westerse allochtonen uitmaken, is dat in Nederland slechts 21 procent. In Nederland vormen de Surinamers en Marokkanen even grote groepen als de Turken, wat de culturele diversiteit in de gekleurde wijken vaak evenwichtiger maakt.

Figuur 1.1 Wie werkten er mee aan het onderzoek?

Duitsland	363	Nederland	200	Totaal	563
Duitse jongeren	52	Nederlandse jongeren	36		88
Turkse jongeren	211	Turkse jongeren	52		263
Andere allochtone jongeren	100	Andere allochtone jongeren	112		212

Figuur 1.1 toont de belangrijkste groepen die in het onderzoek worden onderscheiden. Naast Turkse jongeren worden autochtone jongeren en 'niet-Turkse' allochtone jongeren onderscheiden. Zo kunnen vergelijkingen gemaakt worden tussen Turkse jongeren en autochtone jongeren in Nederland en Duitsland. Deze verschillen kunnen weer worden afgezet tegen de verschillen tussen Turkse jongeren en andere allochtone jongeren in Nederland en Duitsland.

In dit onderzoek geldt voor Turkse en andere allochtone jongeren de definitie dat tenminste één ouder niet in Nederland of Duitsland is geboren. In Nederland is dit de gangbare definitie, die bijvoorbeeld ook door het CBS gehanteerd wordt. Deze 'Nederlandse' definitie heeft in dit onderzoek ook betrekking op de Duitse allochtone jongeren. In Duitsland wordt evenwel vaak van Ausländer gesproken, waarmee alleen de jongeren worden aangeduid die niet in het bezit zijn van de Duitse nationaliteit.

Dit onderzoek werd uitgevoerd door Andries Kok in opdracht van het Duitsland Instituut Amsterdam, met subsidie van het ministerie van Buitenlandse Zaken en maakt deel uit van zijn afstudeeropdracht voor de studie sociologie aan de Universiteit van Utrecht.

Belangrijkste bevindingen

Europese Unie

Rond de Europese verkiezingen van juni 2004 is er veel discussie geweest over de geringe interesse van burgers in de verschillende landen voor de Europese Unie. Met het aantreden van de nieuwe Europese Commissie in november (2004) moet een bijzondere commissaris voor Communicatie er werk van maken dat de binding tussen burger en Europese Unie verbetert.

Het onderzoek laat zien dat het Europese ideaal wel leeft onder Turkse en autochtone jongeren in de multi-etnische stad in Nederland en Duitsland, maar dat de Europese Unie in de toekomst veel moeite zal moeten doen om jongeren te bereiken. Vooral nog staan jongeren grotendeels neutraal tegenover dat grote bestuurlijke orgaan in Brussel. Er zijn op dit punt geen grote verschillen tussen Nederland en Duitsland.

Een ruime meerderheid van de jongeren zegt neutraal tegenover de Europese Unie te staan óf niet te weten wat ervan te vinden. In Duitsland geldt dit zelfs voor tweederde van de jongeren.

Toch hebben Turkse en autochtone jongeren in Nederland en Duitsland een sterke band met Europa. Jongeren identificeren zich weliswaar in eerste instantie met de stad waarin ze wonen, maar zowel Turkse als autochtone jongeren hechten niet veel minder aan Europa dan aan Nederland of Duitsland. Turkse jongeren identificeren zich verder overigens ook sterk met hun land van herkomst.

Voor de eenwording van Europa - als politiek proces – bestaat brede steun onder jongeren in de multi-etnische stad. Meer dan driekwart van de jongeren in Nederland en Duitsland geeft aan voor een intensievere Europese samenwerking te zijn.

Turkse jongeren gaan zelfs nog verder in hun steun dan hun autochtone leeftijdsgenoten. Bijna de helft van hen vindt dat Den Haag en Berlijn eventueel bereid moeten zijn een deel van hun macht in te leveren als dat bijdraagt aan een sterkere Europese Unie. Dit komt waarschijnlijk voort uit het feit dat ze een minder hechte band hebben met Nederland of Duitsland.

Ondanks hun duidelijke band met 'Europa' en brede steun voor het eenwordingsproces, is de Europese Unie - als bestuurlijk orgaan – in de ogen van de jongeren te abstract om er een uitgesproken mening over te hebben. Wordt de landelijke overheid vergeleken met de Europese Unie, dan geven de jongeren evenwel aan iets meer vertrouwen te hebben in de Europese Unie dan in de Nederlandse of Duitse overheid. Dit lijkt echter niet voort te komen uit een positieve houding ten opzichte van de EU. De landelijke politiek is simpelweg zichtbaarder voor de jongeren, heeft meer invloed op hun dagelijks leven en wordt daarom kritischer beoordeeld.

Door jongeren concreter te vragen naar de voordelen en nadelen van Europese samenwerking, - en op die manier de Europese Unie beter grijpbaar te maken - blijkt er bij een flinke meerderheid van de Turkse en autochtone jongeren toch steun te zijn voor de voordelen van zo'n samenwerkingsverband. Deze uitkomst sluit weer aan bij de brede steun voor het politieke proces van Europese samenwerking. Thema's als stabiliteit en vrede in Europa, vrijheid van reizen, wonen en werken zijn belangrijk in de ogen van de jongeren, belangrijker dan de mogelijke nadelen als bureaucratie en geldverspilling.

Toetreding Turkije

Nog voor het einde van dit jaar zal de Europese Unie onder het Nederlands voorzitterschap een besluit nemen over toetredingsonderhandelingen met Turkije. De Europese Unie heeft altijd geëist dat Turkije nog vergaande hervormingen doorvoert in het land. Ook in het politieke en maatschappelijke debat is de toetreding van Turkije een heet hangijzer, waarin de vraag doorklinkt of Turkije wel bij Europa hoort.

Turkse en autochtone jongeren in de multi-etnische stad houden er verschillende standpunten op na als het gaat om de toetreding van Turkije tot de Europese Unie. Tussen Nederland en Duitsland zijn er op dit gebied geen grote verschillen. Turkse jongeren staan in meerderheid positief tegenover de Turkse toetreding. Van hen vindt bijna de helft dat Turkije er ook klaar voor is om zich bij Europa te voegen. Dat lijkt voor de hand te liggen, want deze jongeren hebben een 'persoonlijk belang' bij de toetreding van Turkije. Toch geeft het aan dat bij Turkse jongeren het idee bestaat dat toetreding tot de Europese Unie de politieke en economische ontwikkeling van Turkije ten goede zal komen.

Volgens autochtone jongeren daarentegen is Turkije nog niet klaar om toe te treden tot de Europese Unie en zal er eerst nog het een en ander moeten veranderen. Dit is een weerspiegeling van het standpunt dat de meeste Nederlandse en Duitse politici tot nu toe hebben ingenomen.

Bij autochtone jongeren in Nederland en Duitsland lijken er echter - evenals bij Turkse jongeren - geen principiële bezwaren te bestaan ten aanzien van de vraag of Turkije uiteindelijk lid kan worden van de Europese Unie.

Opvallend is vooral dat een overgrote meerderheid van ruim 60 procent in Duitsland en ruim 75 procent in Nederland vindt dat het feit dat de bevolking van Turkije overwegend islamitisch is, geen argument mag zijn om van toetreding af te zien. De angst voor de islam, die sinds 11 september 2001 in veel landen is gegroeid, lijkt daarmee in ieder geval geen vat te hebben op de autochtone jongeren uit de multi-etnische stad.

Integratie

In Nederland bestaat er al enkele decennia beleid om de integratie van allochtonen in de Nederlandse samenleving te bevorderen. Ook wordt er een felle maatschappelijke discussie gevoerd rond dit thema. De verschijning van Pim Fortuyn op het politieke toneel in 2001 heeft dit nog versterkt.

In tegenstelling tot Nederland heeft Duitsland geen structureel integratiebeleid gevoerd. Ook in de publieke discussie speelt dit thema niet zo'n grote rol als in Nederland. Pas met de invoering van de nieuwe immigratiewet in 2004 zijn een aantal maatregelen genomen om de integratie van allochtonen te bevorderen.

Uit het onderzoek blijkt dat Turkse jongeren in de Duitse multi-etnische stad op het gebied van taalbeheersing en ook wat hun oriëntatie op de Turkse gemeenschap betreft achterblijven bij hun Nederlandse leeftijdsgenoten. Zo bestaat hun vriendenkring bijvoorbeeld grotendeels uit Turkse vrienden met wie ze doorgaans Turks spreken. Turkse jongeren in Nederland spreken vaker Nederlands dan Turkse leeftijdsgenoten Duits spreken in Duitsland. De verschillen zijn voor een deel te verklaren als een gevolg van de context van het onderzoek: de Turkse jongeren uit Duitsland kwamen uit Kreuzberg in Berlijn, een van de Duitse wijken waar de invloed van de Turkse cultuur duidelijk zichtbaar is door de vele Turken die er wonen. Hierdoor gaan Turkse jongeren ook vaker dan Turkse jongeren in Nederland om met andere Turken. In Nederland wonen

Turkse jongeren veelal in gekleurde wijken met een grotere culturele diversiteit. Ondanks deze verschillen op het gebied van de sociale integratie blijken Turkse jongeren in Nederland zich net zo sterk te oriënteren op Turkije als Turkse jongeren in Duitsland. Turkse jongeren in beide landen identificeren zich dan ook meer met Turkije dan met Nederland of Duitsland.

Interessanter is echter dat de beheersing van de taal en een sterke band met het land van herkomst geen belemmering vormen voor de 'maatschappelijke integratie' van

Turkse jongeren in de Nederlandse en Duitse samenleving. Oftewel, Turkse jongeren zijn niet minder 'goede' burgers dan hun autochtone leeftijdgenoten. Zo hebben Turkse jongeren over het algemeen meer vertrouwen in de verschillende maatschappelijke instituties dan autochtone jongeren en lezen Turkse jongeren in Nederland zelfs vaker de krant dan autochtone jongeren. Dit komt omdat in Nederland gratis kranten als de Spits! en Metro veel door Turkse jongeren gelezen worden. Turkse jongeren lezen hiernaast overigens ook nog de Turkse krant.

Nederlandse Turken en Duitse Turken

Door Turkse jongeren in Nederland te vergelijken met Turkse jongeren in Duitsland, blijkt dat ze vanwege hun culturele achtergrond soms sterk op elkaar lijken en zich onderscheiden van andere allochtone jongeren. Dat blijkt uit hun oriëntatie op Turkije, uit het vasthouden aan hun moedertaal en uit hun houding ten aanzien van de toetreding van Turkije tot de Europese Unie.

Op andere punten vertonen Turkse jongeren echter ook typisch Nederlandse trekken of typisch Duitse trekken. Zo zijn Turkse jongeren net als hun leeftijdsgenoten in Duitsland meer tevreden over de samenleving dan Turkse jongeren in Nederland. Turkse jongeren in Nederland vinden het evenwel weer belangrijker bij te dragen aan een betere samenleving, net als andere Nederlandse jongeren. Dat Turkse jongeren in Duitsland overigens meer tevreden zijn over de samenleving dan Turkse jongeren in Nederland is opvallend gezien de economisch moeilijke tijden die Duitsland sinds enkele jaren doormaakt. Dit lijkt ook zijn invloed te hebben op de oriëntatie van Turkse jongeren op de Europese Unie. In Nederland steunen Turkse jongeren net als autochtone jongeren de Europese Unie vanuit het idee dat Europese samenwerking de economische groei zal stimuleren. Turkse jongeren in Duitsland hebben juist het idee dat de Europese Unie in economisch opzicht zal leiden tot meer werkloosheid. Niet zo verwonderlijk, omdat met name Turken in Duitsland door hun wankele sociaal-economische positie de gevolgen ondervinden van de slechte economische omstandigheden.

Tot slot

Het beeld dat dit onderzoek schetst van de multi-etnische wijken in Nederland en Duitsland onthult dat het multiculturele drama, dat zich volgens sommigen zou voltrekken in deze buurten, nuancering verdient. Ondanks de moeizame integratie van Turkse jongeren – de vriendenkring bestaat hoofdzakelijk uit Turkse vrienden waarmee ze voornamelijk Turks praten en het contact met autochtonen is gering – wordt de gangbare stelling dat het ontstaan van een eigen zuil de binding met de rest van de samenleving belemmert, niet bevestigd. De politiek-maatschappelijke interesse van Turkse jongeren voor de Nederlandse en Duitse samenleving is even sterk als bij autochtone jongeren. Het probleem van een moeizame sociale integratie getuigt dan ook niet van een zekere culturele onwil, maar is eerder van structurele aard. Doordat de geïnterviewde Turkse jongeren in wijken wonen, waar grotendeels allochtonen leven, komen ze in hun eigen buurt niet snel in contact met autochtonen. Turkse jongeren in Duitsland zijn zelfs nog in het nadeel in vergelijking tot hun Nederlandse leeftijdsgenoten, omdat de Turkse gemeenschap in de Duitse gekleurde wijken relatief groot is en er vaak minder allochtonen van een andere nationaliteit wonen. In zo'n situatie ontbreekt de noodzaak om over te stappen op het Duits.

Het geringe aantal autochtone jongeren dat in de multi-etnische wijken woont, voelt zich niet bedreigd door de vele andere culturele invloeden, zoals hun tolerante standpunt ten aanzien van de toetreding van Turkije tot de Europese Unie laat zien. Argumenten dat Turkije niet bij Europa hoort omdat het islamitisch is wijzen ze van de hand. Zij blijven evenwel kritisch over de vraag of Turkije wel klaar is om toe te treden.

Het onderzoek toont ook aan dat er over het algemeen brede steun is onder autochtone en Turkse jongeren in Nederland en Duitsland voor Europese samenwerking. Politici en bestuurders in Europa zullen echter duidelijk moeten maken dat de Europese Unie de belichaming vormt van dit politieke eenwordingsproces. Vooralsnog is de Europese Unie in de ogen van jongeren niet meer dan een abstract bestuurlijke orgaan. Zolang de Europese Unie er niet in slaagt dit beeld te veranderen zal het moeilijk worden om aansluiting te houden met toekomstige generaties.

En juist binnen die toekomstige generaties zullen Turken en andere allochtonen door de vergrijzing van de autochtone Nederlandse en Duitse bevolking een steeds belangrijkere plek innemen. Nu de steun onder Turkse jongeren voor Europese samenwerking nog sterk aanwezig is, heeft Europa er alle belang bij deze groepen niet uit het oog te verliezen.

Berlijnse jongeren

Nevin "Ik verlaat Kreuzberg niet graag voor een andere wijk. In de rest van Berlijn voelt het alsof je in Hamburg of Amsterdam loopt. Het is een andere stad. In Kreuzberg is alles bekend. Daarom voel je je er ook zo thuis."

1.1 Subjectieve integratie

Eén van de manieren om na te gaan of jongeren geïntegreerd zijn is door te vragen of ze ook het gevoel hebben dat ze deel uitmaken van de Nederlandse en Duitse samenleving. In dit hoofdstuk komt deze persoonlijke beleving van de jongeren aan de orde als het gaat om integratie in de Nederlandse en Duitse samenleving. In de vragenlijst die de leerlingen voorgelegd kregen stonden uitspraken, waarbij de scholieren aan moesten geven in hoeverre ze het daarmee eens waren op een schaal van één ('Helemaal niet mee eens') tot en met vier ('Helemaal mee eens').

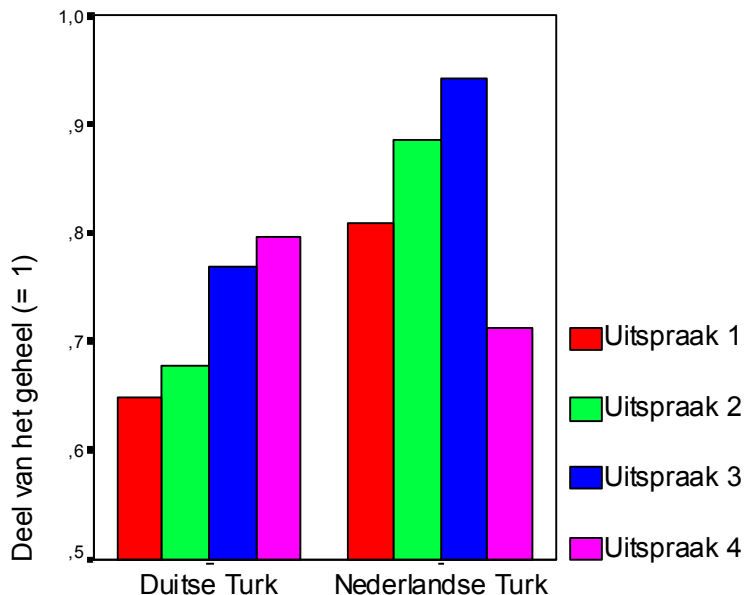
FIGUUR 2.1 Persoonlijke beleving van integratie onder Turkse jongeren uit Nederland en Duitsland: deel van de jongeren dat het 'eens' of 'helemaal eens' is met de uitspraken.

Uitspraak 1 - 'Ik heb het gevoel dat ik deel uitmaak van de Nederlandse samenleving'

Uitspraak 2 - 'Ik voel me gerespecteerd door anderen'

Uitspraak 3 - 'Ik vind het belangrijk bij te dragen aan een betere samenleving'

Uitspraak 4 - 'Ik ben tevreden over de samenleving waarin ik leef'

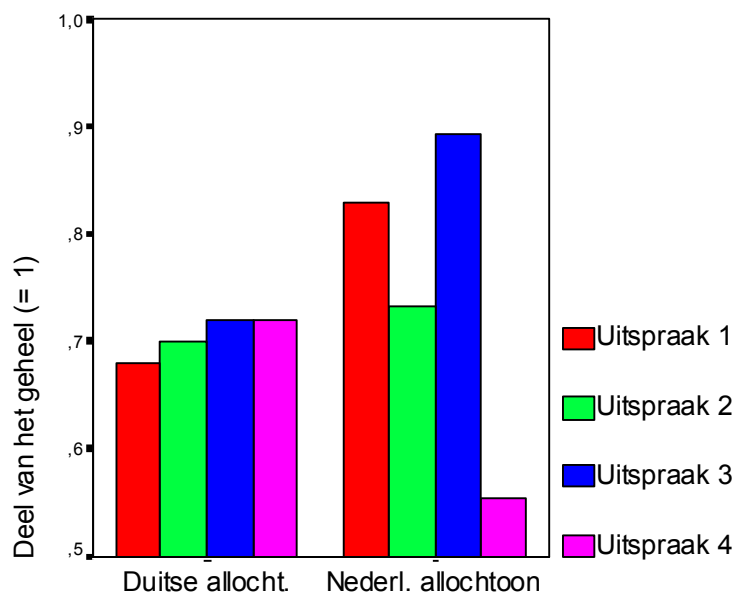

De afgebeelde grafiek laat zien welk deel van de Turkse jongeren aangeeft het eens te zijn met de uitspraak (op een schaal van nul tot één). Als het gaat om de manier waarop Turkse jongeren aankijken tegen de samenleving zijn er een aantal verschillen aan te wijzen tussen Turkse jongeren uit Nederland en uit Duitsland.

Turkse jongeren in Nederland hebben sterker het gevoel deel uit te maken van de Nederlandse samenleving dan Turkse jongeren in Duitsland, zo'n 80 tegenover 65 procent (zie uitspraak 1). In Duitsland geeft ongeveer eenderde van de Turkse jongeren aan *niet* of helemaal het gevoel te hebben deel uit te maken van de Duitse samenleving, tegen 20 procent van de Turkse jongeren in Nederland.

Ondanks dat Duitse Turken minder tevreden zijn over hun maatschappelijke integratie, hebben ze geen probleem met deze situatie. Ruim 80 procent van de Turkse jongeren in Duitsland zegt tevreden te zijn over de samenleving waarin hij of zij leeft, terwijl dat in Nederland 10 procent lager ligt. Nederlandse Turkse jongeren hechten er evenwel meer waarde aan bij te dragen aan een betere samenleving.

Figuur 2.2 Persoonlijke beleving van integratie onder andere allochtone jongeren uit Nederland en Duitsland: deel van de jongeren dat het 'eens' of 'helemaal eens' is met de uitspraken.

Figuur 2.2 is vergelijkbaar met figuur 2.1, maar laat de persoonlijke beleving van de integratie van de *andere allochtone jongeren* zien.

Turkse jongeren in Duitsland lijken op andere Duitse allochtone jongeren als het gaat om het gevoel te zijn opgenomen in de samenleving. In Nederland is dit gevoel iets sterker dan onder Turkse en andere allochtone jongeren (uitspraak 1).

Ook hechten Turkse en andere allochtone jongeren in Nederland er meer waarde aan bij te dragen aan een betere samenleving dan hun leeftijdsgenoten in Duitsland (uitspraak 3) Opvallend is dat Turkse jongeren in Nederland zich met 90 procent uitzonderlijk gerespecteerd voelen door anderen (uitspraak 2), zowel in tegenstelling tot andere Nederlandse allochtone jongeren als tot Turkse en andere allochtone jongeren in Duitsland.

Berlijnse jongeren

Gülay "Ik ben weliswaar een Turkse, maar ik voel me toch eigenlijk heel Duits. Ik spreek vrijwel nooit Turks. Mijn ouders spreken ook meestal gewoon Duits."

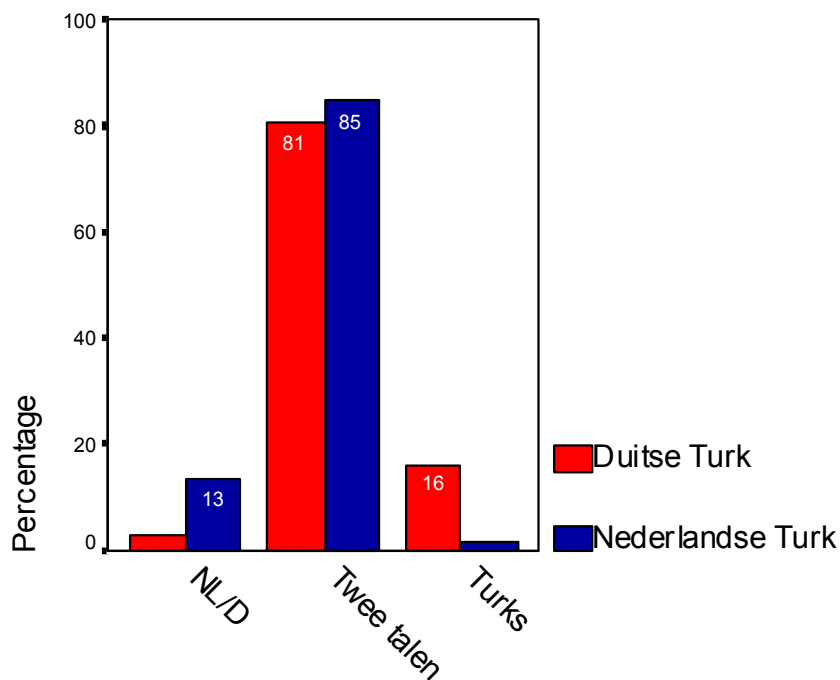
Resul "Ik voel me half Duits, half Koerdisch. Op school praat ik meestal Duits, maar met mijn beste vrienden en thuis praat ik Koerdisch."

1.2 Beheersing van de taal

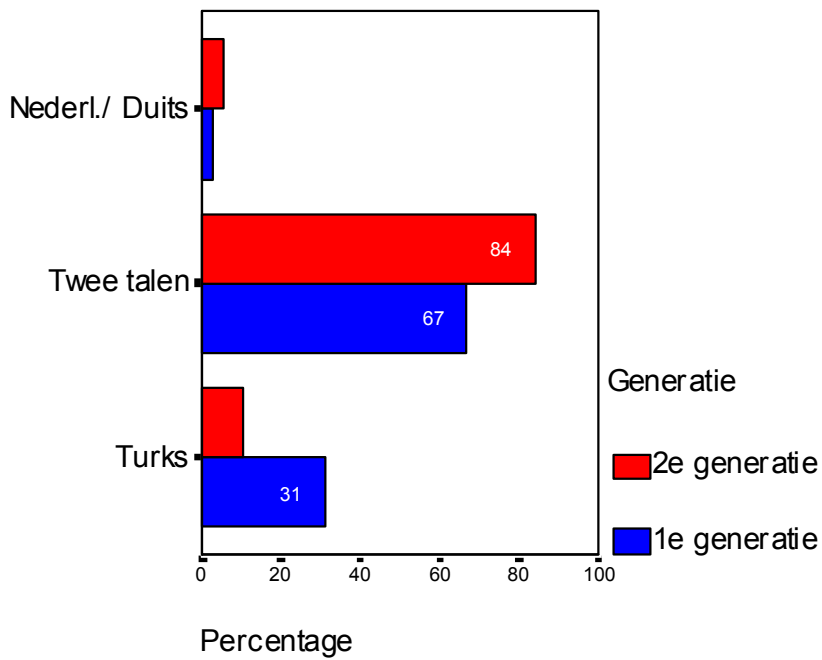
In het vorige hoofdstuk werden jongeren gevraagd naar hun persoonlijke beleving om integratie te meten, in dit hoofdstuk is gekozen voor een meer 'objectieve' indicator voor integratie. Welke taal spreken jongeren in hun contact met hun ouders, familie en vrienden? Er waren drie antwoordmogelijkheden: ze spreken altijd Nederlands, altijd de taal die hun ouders oorspronkelijk spreken of ze gebruiken beide talen naast elkaar.

Figuur 2.3 Taal die thuis gesproken wordt door Turkse en andere allochtone jongeren in Nederland en in Duitsland.

In de grafiek is te zien dat Turkse jongeren in Duitsland zich onderscheiden van Turkse jongeren in Nederland, doordat ze thuis minder vaak de Duitse taal spreken en juist vaker uitsluitend Turks. Dit terwijl Turkse jongeren in Nederland juist opvallend weinig uitsluitend Turks spreken. Wellicht omdat de ouders het Nederlands beter beheersen.

Figuur 2.4 Verschil tussen eerste en tweede generatie in taalbeheersing.

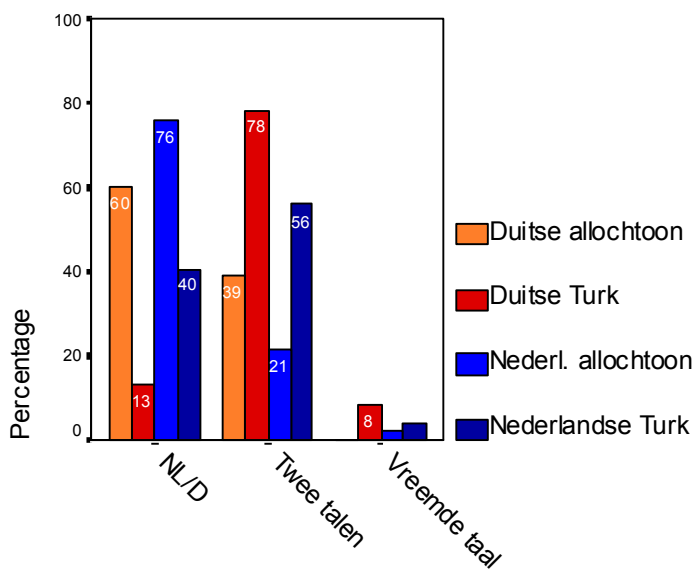

In figuur 2.4 is te zien dat Turkse jongeren van de tweede generatie thuis niet vaker uitsluitend Nederlands of Duits spreken dan Turkse jongeren van de eerste generatie. Wel combineren zij vaker het Turks met het Nederlands of het Duits dan Turkse jongeren van de eerste generatie en spreekt nog maar 10 procent in plaats van 30 procent thuis uitsluitend Turks.

Vrienden

Omdat de taal die jongeren thuis spreken natuurlijk ook beïnvloed wordt door de ouders en hún kennis van de Duitse of Nederlandse taal, werd de jongeren ook gevraagd welke taal ze spreken in hun contact met vrienden.

Figuur 2.5 Taal die Turkse en andere allochtone jongeren uit Nederland en Duitsland spreken met hun vrienden.

Wat onmiddellijk opvalt is dat Turkse jongeren met vrienden veel vaker Nederlands of Duits praten dan met hun ouders, maar ook dat er een verschil bestaat met andere allochtone jongeren. Juist Turkse jongeren in Nederland en Duitsland spreken met vrienden niet alleen Nederlands, maar houden ook vast aan het Turks. Andere allochtone jongeren spreken veel vaker uitsluitend Nederlands of Duits met hun vrienden. In Duitsland houden Turkse en andere allochtone jongeren sterker vast aan hun oorspronkelijke taal dan hun leeftijdsgenoten in Nederland. Dit is al snel een verschil van 20 procent.

Waarschijnlijk hangen deze bevindingen samen met de opzet van het onderzoek. In Duitsland zijn scholen bezocht die in een deel van Berlijn liggen waar relatief veel Turken bij elkaar wonen. Dat betekent dat Turkse jongeren op school ook minder leeftijdsgenoten van andere culturen tegenkomen dan in Nederland. Daardoor ontbreekt er een situatie die de jongeren dwingt een gemeenschappelijke taal, in dit geval het Nederlands of het Duits, te spreken. Deze culturele samenstelling van de wijk zou er tevens de oorzaak van kunnen zijn dat de ouders van de Turkse jongeren uit Berlijn minder vaak met de Duitse taal in aanraking komen, waardoor er thuis uitsluitend Turks wordt gesproken.

Berlijnse jongeren

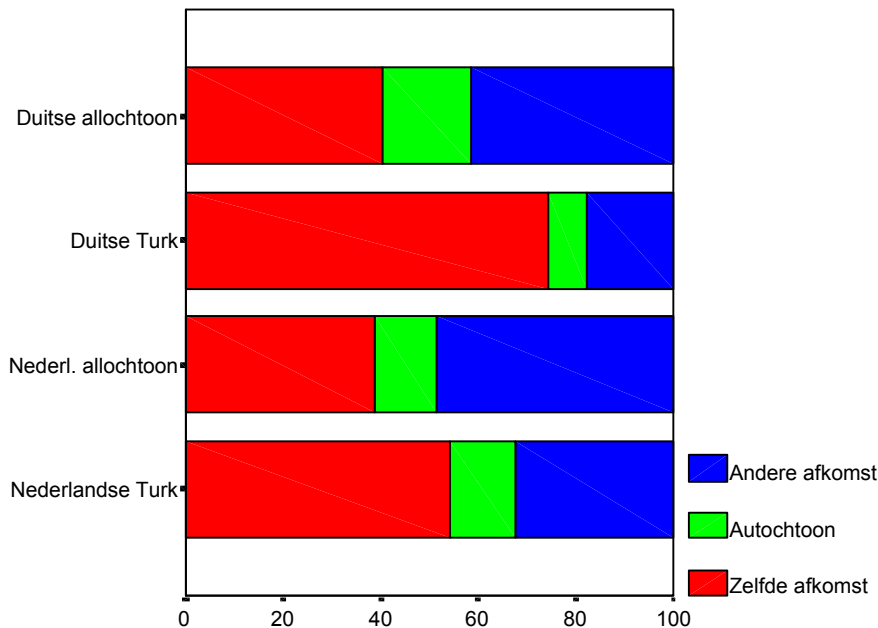

Biltür "Volgens mij geldt voor de meeste van ons dat wij allemaal voornamelijk Turkse vrienden hebben. Maar op zich is er geen bijzondere reden voor. Iedereen is wat mij betreft gelijk. Volgens mij gaat het erom dat je elkaar aanvoelt, en dat kan met een Pool, met een Duitser of met een Turk. Dat wij toevallig vooral Turkse vrienden hebben komt gewoon omdat we hier in Kreuzberg wonen."

1.3 Vriendenkring

Om een indruk te krijgen van de sociale contacten werden de jongeren gevraagd maximaal zeven vrienden te noemen en daarbij het land waar zij of hun ouders oorspronkelijk vandaan komen.

Figuur 2.6 Structuur van de vriendenkring van Turkse en andere allochtone jongeren uit Nederland en Duitsland, afgemeten aan de herkomst van de vrienden.

In de bovenstaande grafiek is te zien dat Turkse en andere allochtone jongeren vrienden hebben met dezelfde culturele achtergrond als zichzelf. Onder Turkse jongeren in Nederland bestaat de vriendenkring voor ruim 50 procent uit andere Turkse jongeren, ongeveer 13 procent van hun vrienden is van Nederlandse afkomst. In Duitsland is die verdeling voor Turkse jongeren eenzijdiger. Bijna 75 procent van de vrienden is ook van Turkse afkomst, en nog geen 8 procent is van Duitse afkomst.

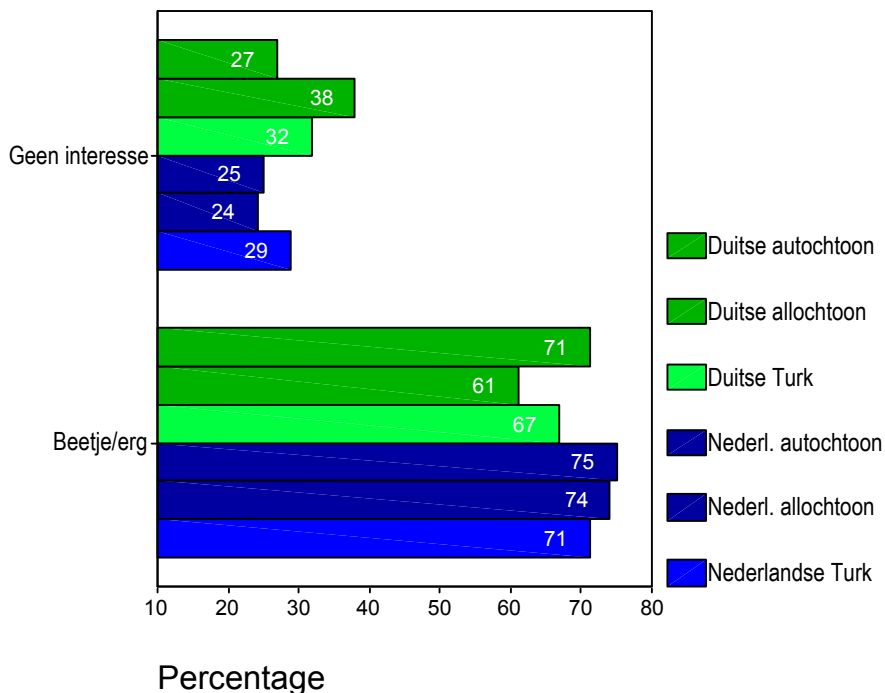
Andere allochtone jongeren hebben voor ongeveer 40 procent vrienden van dezelfde afkomst, een aanzienlijk kleiner deel van de vriendenkring dan bij Turkse jongeren. Het is evenwel niet zo dat andere allochtone jongeren vaker omgaan met autochtone jongeren dan hun Turkse leeftijdgenoten. Voor andere allochtone jongeren geldt dat tussen de 13 a 18 procent van hun vrienden van Nederlandse of Duitse afkomst is.

Met name Duitse Turken hebben een 'Turkse' vriendenkring omdat er in het deel van Berlijn waar ze wonen veel Turken wonen en vrienden van dezelfde afkomst dan snel gemaakt zijn. Maar ook in Nederlandse steden, waar Turken een minder prominente vertegenwoordigde minderheidsgroep zijn, zoeken Turkse jongeren elkaar meer op dan andere allochtone jongeren. De autochtone jongeren die in een zelfde multi-etnische omgeving opgroeien hebben overigens ook in meerderheid autochtone vrienden, in Nederland is dat zelfs 60 procent.

2.1 Politieke interesse

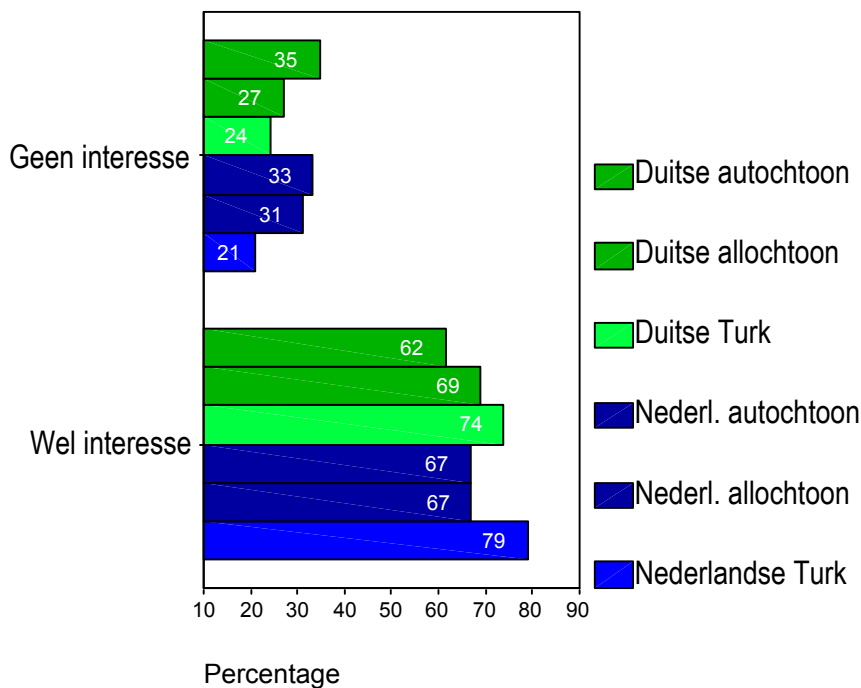
De sociale integratie van Turkse en andere allochtone jongeren in Nederland en Duitsland is al aan bod gekomen. Nu verschuift de focus van de dagelijkse leefwereld van de jongeren naar hun oriëntatie op de politiek. Van jongeren is bekend dat hun interesse voor politiek relatief vaak gering is. Maar hoe zien de onderlinge verschillen tussen jongeren eruit? Wat voor invloed heeft het nationale politiek en Europese politiek van elkaar te onderscheiden? Is de politieke interesse bij allochtone jongeren ook zo gering als het om de politiek in hun land van herkomst gaat?

Figuur 3.1 “Ben je geïnteresseerd in de Nederlandse/ Duitse politiek?”

De jongeren werd gevraagd aan te geven of ze ‘niet geïnteresseerd’, ‘een beetje geïnteresseerd’ of ‘erg geïnteresseerd’ zijn in de nationale politiek. De grafiek laat zien dat in ieder geval meer dan 60 procent van de jongeren de nationale politiek niet geheel langs zich heen laat gaan. Van hen gaf ongeveer 10 procent aan zelfs erg geïnteresseerd te zijn in de nationale politiek. In Duitsland bleken autochtone, Turkse en andere allochtone jongeren vaker aan te geven geen interesse te hebben voor de nationale politiek dan hun leeftijdsgenoten in Nederland. Met name andere allochtone jongeren zijn in Duitsland minder geïnteresseerd in de nationale politiek dan in Nederland.

Figuur 3.2 “Ben je geïnteresseerd in de Europese politiek?”

Interesse voor Europese politiek

Figuur 3.2 is vergelijkbaar met figuur 3.1, maar geeft nu in plaats van de interesse voor de nationale politiek de interesse voor Europese politiek weer. Interesse voor nationale en Europese politiek blijken sterk samen te hangen. De correlatie betekent dat politieke interesse een redelijk stabiel kenmerk is, en jongeren zich voor alle politiek wel enigszins interesseren als ze politiek interessant vinden. Het zijn dus veelal dezelfde jongeren die aangeven zowel geïnteresseerd te zijn in Europese politiek als in nationale politiek. Toch zien we tussen de groepen onderling enige verschillen. Autochtonen tonen minder interesse voor Europese politiek dan voor nationale politiek, terwijl Turken juist sterker geïnteresseerd zijn in Europese politiek. Verder zijn het de Duitse andere allochtone jongeren die meer interesse hebben voor Europese politiek dan Nederlandse andere allochtone jongeren, terwijl het de Duitse andere allochtonen waren die minder interesse hadden voor de nationale politiek dan Nederlandse.

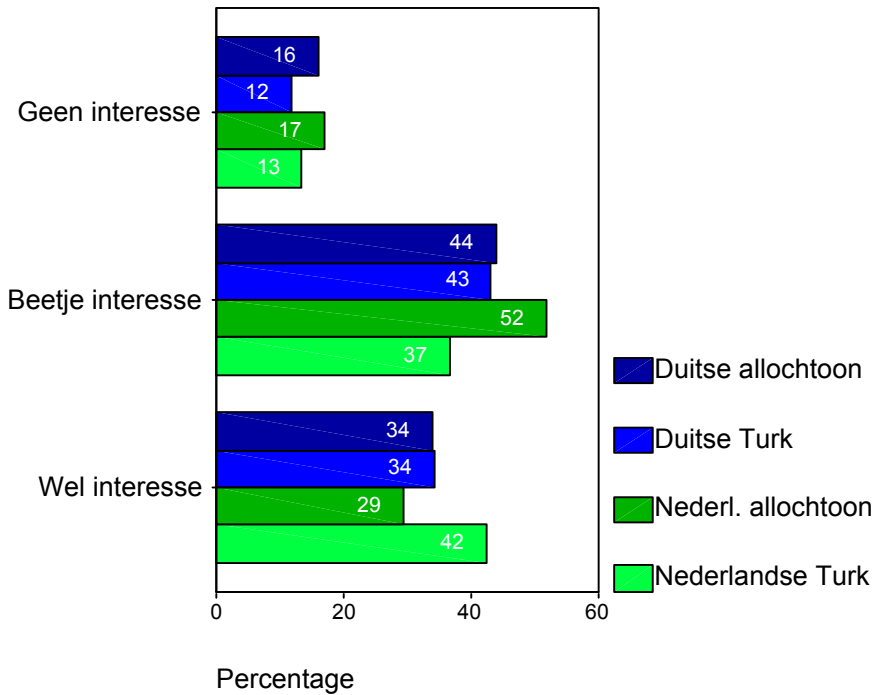
In de grafiek is niet te zien dat ongeveer 13 procent van de autochtone jongeren in Duitsland aangeeft 'erg geïnteresseerd' te zijn in de Europese politiek (in plaats van 'een beetje geïnteresseerd'), terwijl die 'erg geïnteresseerd'-categorie in Nederland niet boven de 5 procent uitstijgt. Overigens spannen Turkse jongeren de kroon als het gaat om een sterke interesse voor Europese politiek: in Nederland is dit 14 procent en in Duitsland zelfs 17 procent.

Politiek in land van herkomst

We vroegen de Turkse en andere allochtone jongeren ook aan te geven of ze geïnteresseerd zijn in de politiek van het land waar zij of hun ouders oorspronkelijk vandaan komen. Het deel van de Turkse en andere allochtone jongeren dat zegt een sterke interesse te hebben voor de politiek in hun land van herkomst schommelt rond een derde. Rond de 15 procent van de Turkse en andere allochtone jongeren in Nederland en Duitsland geeft aan geen interesse te hebben voor de politiek uit het land waar ze oorspronkelijk vandaan komen. De interesse voor de politiek in het land van herkomst overtreft de interesse voor zowel Nederlandse, Duitse als Europese politiek.

Waar de Turkse jongeren in Duitsland geen ander patroon laten zien dan hun allochtone leeftijdgenoten, bestaat er in Nederland wel een verschil. In Nederland hebben de Turkse jongeren relatief veel interesse voor de politiek van het land van herkomst, waar dat voor andere allochtone jongeren juist minder uitgesproken is.

Figuur 3.3 “Ben je geïnteresseerd in de politiek van het land waar jij of je ouders oorspronkelijk vandaan komen?”

Berlijnse jongeren

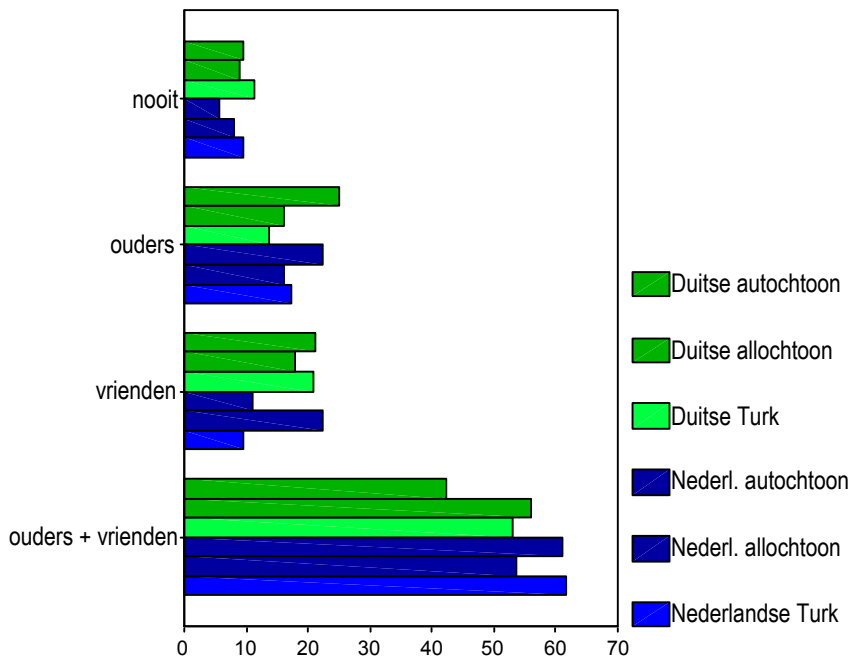

Resul "In Turkije mag je niet naar Koerdische muziek luisteren. Er verandert noodgedwongen wel het een en anders, omdat Turkije bij de Europese Unie wil. Zo is vier maanden geleden afgesproken dat ook Koerden eigen televisiezenders mogen hebben. Dat was daarvoor niet toegestaan. Ik betwijfel alleen of er echt Koerdische zenders zullen komen, volgens mij zal het slechts bij een afspraak blijven. Daar verandert de druk van de EU niets aan."

2.2 Politieke communicatie

Politieke interesse is één ding, maar praten over politiek is ook belangrijk voor het nadenken over politieke kwesties en het vormen van een mening. Spreken jongeren wel eens met anderen over de nationale politiek, de Europese politiek of de politiek in het land van herkomst? Bespreken jongeren ook wel eens het nieuws?

Figuur 3.4 “Praat je wel eens met anderen over het nieuws?”

Uit figuur 3.4 blijkt dat ‘politiek’ een begrip is dat ver staat van de belevingswereld van jongeren rond de vijftien en zestien jaar. Veel jongeren in Nederland en Duitsland geven aan niet over nationale politiek (richting de helft) of Europese politiek (rond een derde) te praten, maar vrijwel iedere jongere - minimaal 90 procent - geeft aan wel eens met ouders of vrienden over het nieuws te praten.

Overigens geldt voor alle jongeren dat zij vaker praten over ‘dingen die met Europa te maken hebben’ dan over Nederlandse en Duitse politieke thema’s. Er is dus wel degelijk enige aandacht voor Europa, met name onder Turkse jongeren uit Nederland. Wellicht heeft dit ook te maken met de mogelijke toetreding van Turkije tot de Europese Unie.

80 procent van de Turkse jongeren in Duitsland geeft aan ook wel eens met ouders of vrienden te praten over de politiek in het land van herkomst. Dat is 10 procent meer dan Turkse jongeren in Nederland. In Nederland praten ook andere allochtone jongeren minder vaak over politiek in hun land van herkomst dan in Duitsland, zo’n 40 procent tegenover niet meer dan 25 procent.

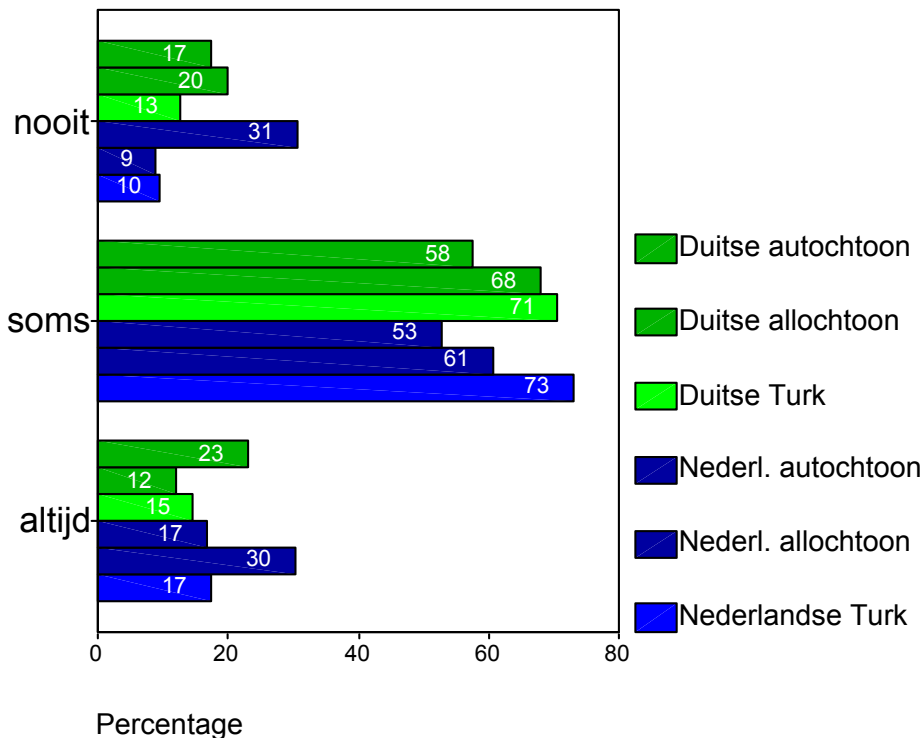
2.3 Media

In dit hoofdstuk staat de mate centraal waarin jongeren uit Nederland en Duitsland in contact komen met televisie en kranten. De vragen waren enerzijds gericht op de Nederlandse en Duitse media en anderzijds op de media uit hun land van herkomst. Kranten uit Turkije of enig ander land zijn vaak gewoon te koop in Nederland en Duitsland, of via internet te lezen. Met een schotelantenne zijn ook televisiezenders van over de hele wereld te ontvangen.

Nederlandse en Duitse media

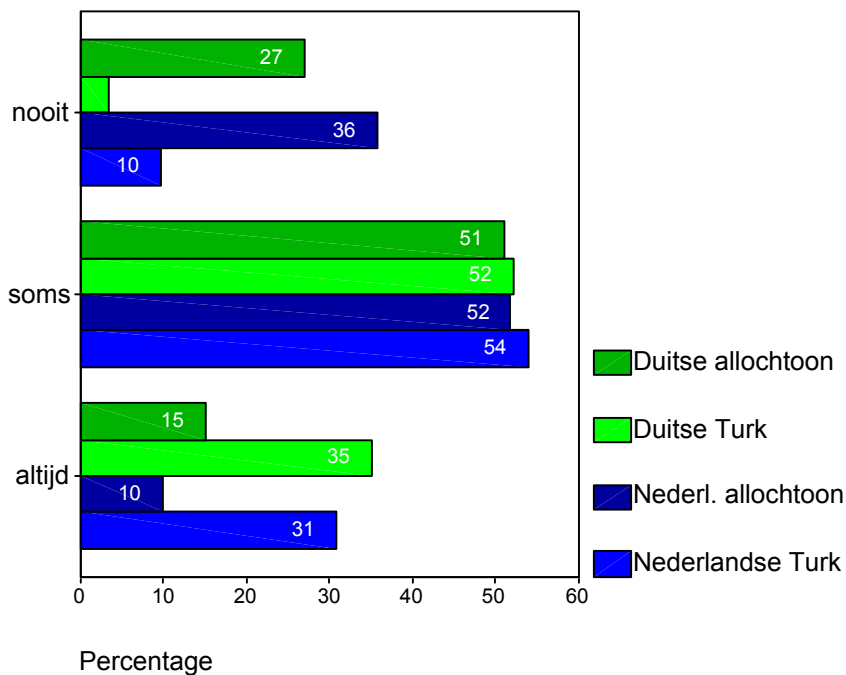
Zowel autochtone, Turkse en andere allochtone jongeren kijken regelmatig naar de Nederlandse of Duitse televisie. De Turkse jongeren kijken relatief het minst naar Nederlandse of Duitse zenders. In Nederland zegt zo'n 30 procent altijd naar Nederlandse zenders te kijken, in Duitsland ongeveer 50 procent. Jongeren in Duitsland kijken overigens vaker dan jongeren in Nederland uitsluitend naar nationale zenders.

Figuur 3.5 "Lees je wel eens een Nederlandse/ Duitse krant?"

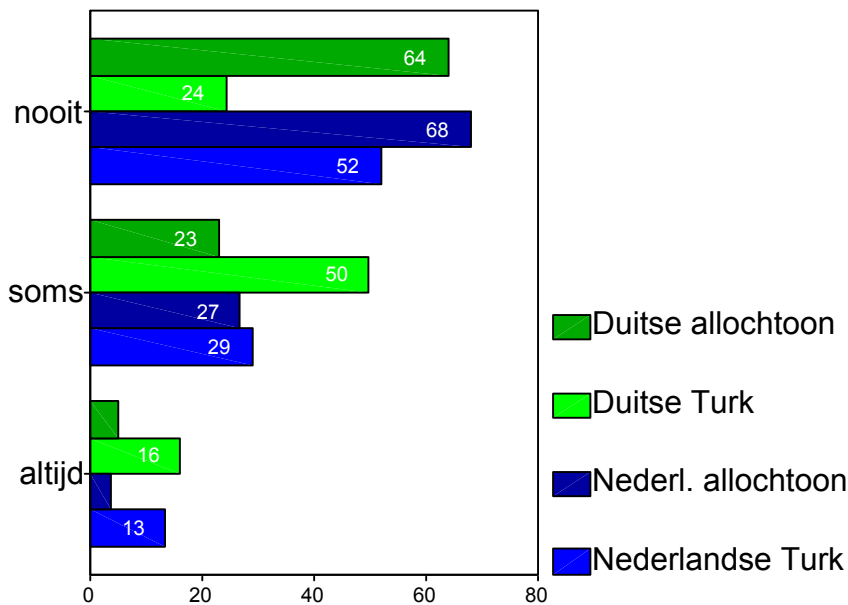
De krant is duidelijk minder populair dan de televisie, maar ook als het gaat om het lezen van de krant is het aantal jongeren dat nooit een krant onder ogen krijgt vrij gering. Wellicht is dit een effect van gratis kranten als de Metro en de Spits, die onder de Nederlandse leerlingen regelmatig genoemd werden. In Nederland zijn het de Turkse en andere allochtone jongeren die het meest een Nederlandse krant openslaan. Autochtone jongeren in Nederland lezen relatief het minst vaak een krant vergeleken met hun leeftijdsgenoten in zowel Nederland als Duitsland. Er is overigens een flink aantal jongeren dat de krant altijd leest, variërend tussen de 12 procent onder Duitse andere allochtone jongeren tot 30 procent onder Nederlandse andere allochtone jongeren.

Figuur 3.6 “Wanneer je televisie kijkt, kijk je dan naar de televisie van het land waar jij of je ouders oorspronkelijk vandaan komen, bijv. de Turkse of Russische televisie?”

In figuur 3.6 is te zien dat Turkse jongeren veel vaker naar de Turkse televisie kijken dan andere allochtone jongeren naar televisiezenders uit hún land van herkomst. Zowel in Nederland als Duitsland geeft ongeveer een derde aan vrijwel altijd naar de Turkse televisie te kijken, terwijl dit voor andere allochtone jongeren nooit meer dan 16 procent is. Een verschil van ongeveer 20 procent. Tussen Nederland en Duitsland is niet veel verschil.

Figuur 3.7 “Lees je wel eens een krant, die ook gelezen wordt in het land waar jij of je ouders oorspronkelijk vandaan komen, zoals een Arabische of Mexicaanse krant?”

Percentage

Waar het om televisie uit het land van herkomst ging, bleek al dat Turkse jongeren daar zowel in Nederland als Duitsland relatief vaak naar kijken. Uit figuur 3.7 blijkt dit ook voor het lezen van Turkse kranten te gelden. In Nederland en in Duitsland is de groep Turkse jongeren die aangeeft altijd een Turkse krant te lezen ongeveer even groot, rond de 15 procent. In Duitsland is er evenwel ook nog een grote groep Turkse jongeren die aangeeft in ieder geval soms een Turkse krant te lezen. Slechts 24 procent van de Turkse jongeren in Duitsland leest dus nooit een Turkse krant. Onder Turkse jongeren in Nederland is die groep meer dan 50 procent, en onder andere allochtone jongeren leest zelfs 65 procent nooit een krant uit hun land van herkomst.

2.4 Religie

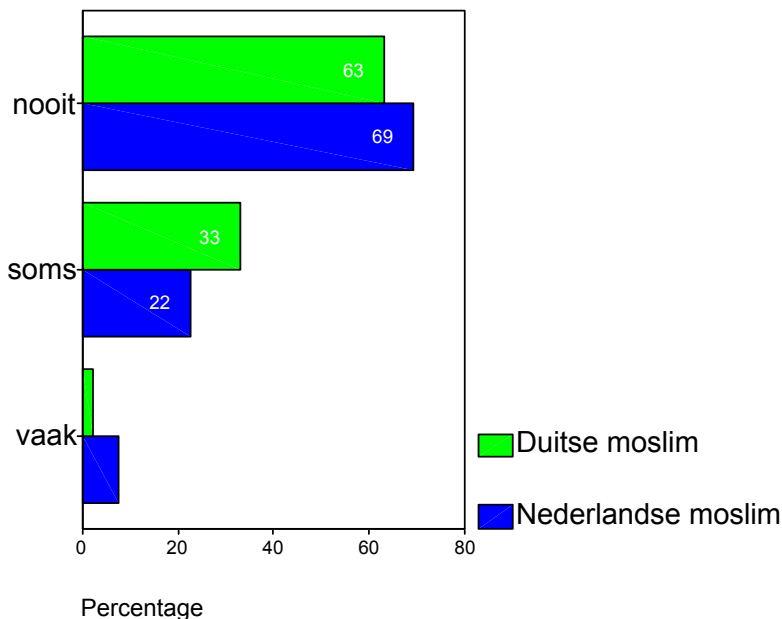
Hechten Turkse en andere allochtone jongeren meer waarde aan hun geloof dan autochtone jongeren? In dit hoofdstuk worden vergelijkingen gemaakt tussen verschillende geloofsgroepen. Op drie na gaven alle Turkse jongeren in Nederland en Duitsland aan moslim te zijn. Ook ruim de helft van de andere allochtone jongeren in Nederland en Duitsland is moslim.

Uit de enquête blijkt dat moslims vaker de moskee bezoeken dan andere jongeren de kerk. Zo'n 40 procent van de islamitische jongeren bezoekt de moskee wekelijks, zowel in Nederland als in Duitsland. Er is echter ook een groep die de moskee slechts één keer per jaar en soms ook helemaal niet bezoekt. Dat deel ligt in Nederland bij de 50 procent, in Duitsland bij de 40 procent.

60 procent van de islamitische jongeren in Nederland en Duitsland neemt ook wel eens deel aan activiteiten die door de moskee worden georganiseerd. Die groep is onder protestanten en andere gelovigen niet veel kleiner. Ook daar geldt dat zo'n 50 procent wel eens deelneemt aan een activiteit die door de kerk is georganiseerd. Alleen onder katholieken ligt dat getal een stuk lager, bij 20 procent.

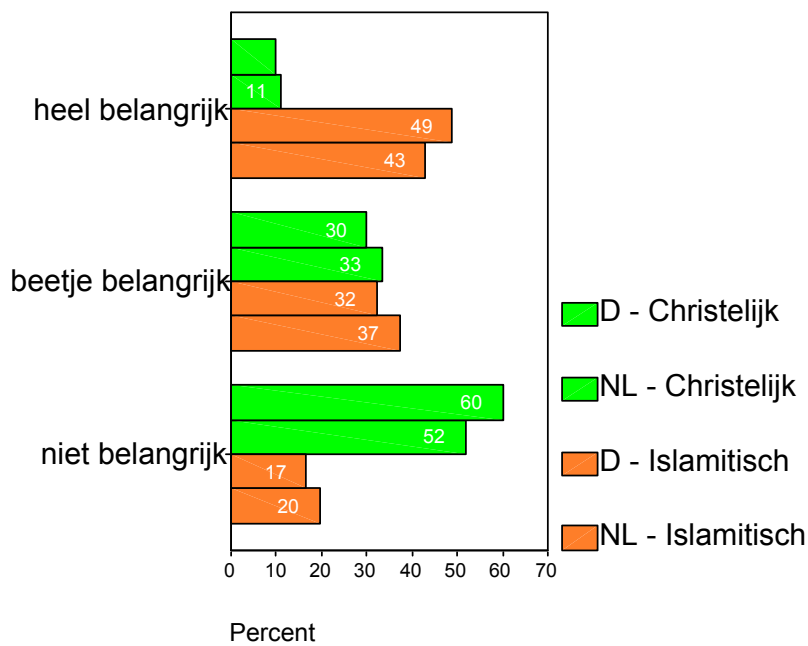
Welke invloed heeft religie op jongeren als het gaat om hun relatie tot de samenleving en de politiek? De jongeren werd de vraag gesteld aan te geven in hoeverre ze in het dagelijks leven wel eens problemen ondervinden vanwege hun geloof.

Figuur 3.8 “Levert je geloof in het dagelijks leven wel eens problemen op?”

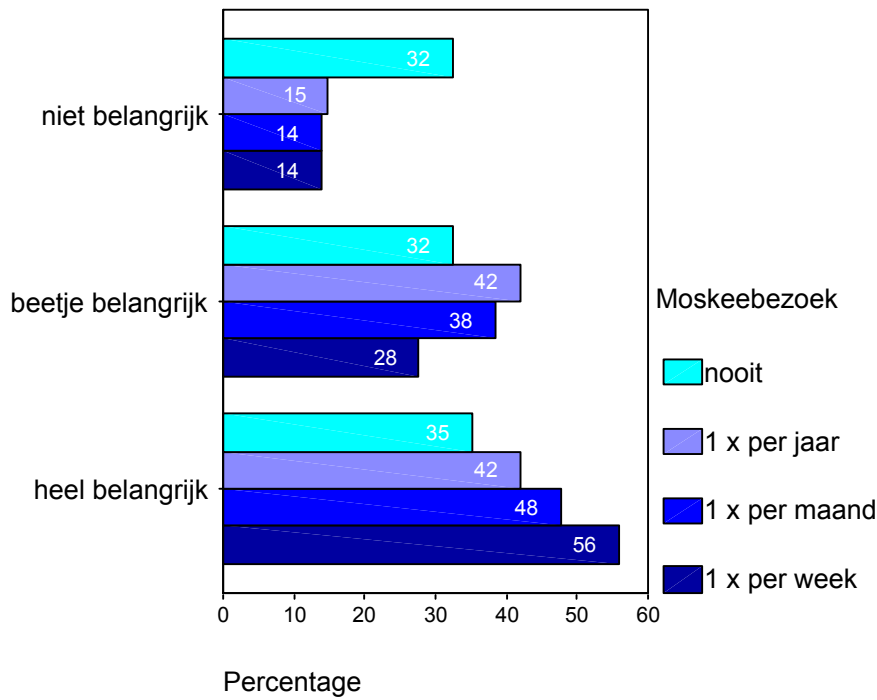
Ruim 60 procent van de islamitische jongeren in Duitsland geeft aan nooit problemen te ondervinden als moslim. In Nederland is deze groep nog iets groter. In Nederland geeft evenwel ook 7 procent van de jongeren aan regelmatig hinder te ondervinden van hun religie. Die laatste groep is in Duitsland drie keer zo klein. Jongeren die vaker naar de moskee en kerk gaan, blijken niet per se vaker problemen vanwege hun religie te ervaren.

Figuur 3.9 “Is je geloof belangrijk voor de manier waarop je tegen politieke kwesties aankijkt?”

Staat religie voor jongeren los van politiek? Uit figuur 3.9 is af te lezen dat religie voor veel islamitische jongeren in Nederland en Duitsland van invloed is op de manier waarop ze tegen politieke kwesties aankijken. Voor bijna 80 procent van de jongeren speelt het een rol, en voor ruim 40 procent is het zelfs van wezenlijk belang. Dat patroon staat in tegenstelling tot de christelijke jongeren. Slechts 10 procent vindt het eigen geloof erg belangrijk voor hun politieke meningsvorming en bijna 60 procent koppelt het eigen geloof niet aan de politiek.

Figuur 3.10 Het belang van religie voor de politieke meningsvorming, afgezet tegen het moskeebezoek van islamitische jongeren in Nederland en Duitsland.

Voor alle religieuze groepen geldt dat wanneer de jongeren vaker een bezoek brengen aan de kerk of moskee de invloed van religie op hun politieke meningsvorming toeneemt. Figuur 3.10 toont deze samenhang voor islamitische jongeren uit Nederland en Duitsland. Onder islamitische jongeren die nooit de moskee bezoeken is er een groep van ruim 30 procent, die het geloof niet laat meewegen in politieke kwesties. Onder jongeren die vaker naar de moskee gaan is die groep maar half zo groot.

2.5 Institutioneel vertrouwen

Volgens sociologen en politicologen is het in een democratische samenleving belangrijk dat burgers vertrouwen hebben in het maatschappelijke systeem en de daarbij behorende instituties. Daarmee geeft het vertrouwen ook een indicatie van de maatschappelijke oriëntatie van jongeren. De jongeren werd gevraagd aan te geven hoe sterk hun vertrouwen is in de politie, de rechtspraak, de politiek, de democratie, de nationale overheid en de Europese Unie door een cijfer te geven variërend van een één voor 'weinig vertrouwen' tot een vijf voor 'veel vertrouwen'.

Figuur 3.11 Vertrouwen van jongeren in Nederland en Duitsland in verschillende maatschappelijke instituties, weergegeven aan de hand van het deel van de jongeren dat een vier of vijf toekende, en dus redelijk tot veel vertrouwen uitsprak in de institutie.

Duitsland		<i>perc.</i>	Nederland		<i>perc.</i>
Autochtoon	1. Politie	36,5	1. Democratie	44,4	
	2. Europese Unie	34,6	2. Rechtspraak	30,6	
	3. Duitse overheid	28,9	3. Europese Unie	27,8	
Turks	1. Politie	47,4	1. Europese Unie	40,1	
	2. Europese Unie	40,3	2. Politie	36,6	
	3. Rechtspraak	33,2	3. Democratie	33,4	
Allochtoon	1. Europese Unie	42,0	1. Democratie	49,1	
	2. Politie	42,0	2. Europese Unie	43,8	
	3. Democratie	32,0	3. Rechtspraak	40,2	

Turkse en andere allochtone jongeren hebben meer vertrouwen in instituties dan autochtone jongeren zowel in Nederland als in Duitsland. Dit geldt met name voor andere allochtone jongere uit Nederland.

De Europese Unie scoort goed in deze ranglijstjes, met name onder Turkse en andere allochtone jongeren in Nederland en Duitsland. Van hen geeft ongeveer 40 procent aan redelijk tot veel vertrouwen in de Europese Unie te hebben. Opvallend is dat het vertrouwen in de Europese Unie onder alle jongeren in Nederland en Duitsland sterker is dan het vertrouwen in hun nationale overheid.

Ondanks de onderlinge verschillen geldt voor alle instituties dat het institutioneel vertrouwen niet erg hoog is. Nooit geeft meer dan de helft van de jongeren in Nederland en Duitsland aan 'redelijk' tot 'veel vertrouwen' te hebben. Daar staat tegenover dat ook vrijwel nooit meer dan een derde van de jongeren aangeeft 'weinig' of 'matig vertrouwen' te hebben in bepaalde instituties. De politiek vormt hierop evenwel de grote uitzondering. Alle jongeren geven aan in de politiek het minste vertrouwen te hebben van allemaal. Onder autochtone jongeren zegt zelfs meer dan de helft weinig vertrouwen in de politiek te hebben.

Samenhang

Er is geen sterke samenhang tussen het vertrouwen in de ene institutie en de andere institutie. Dit betekent dat veel vertrouwen in de politie niet hoeft te betekenen dat iemand ook veel vertrouwen zal hebben in de Nederlandse overheid of andere instituties. Wanneer jongeren evenwel uitgesproken *weinig* vertrouwen in een institutie hebben, is de kans aanwezig dat het vertrouwen in andere instituties ook gering is, en er dus een soort 'cynische' houding bestaat.

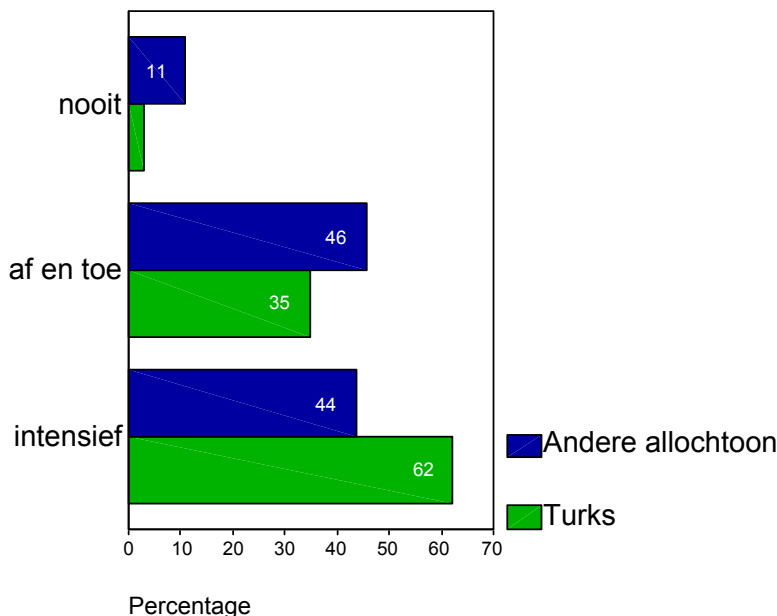
3.1 Sociale banden met land van herkomst

In dit hoofdstuk komen de sociale bindingen van allochtone jongeren met hun land van herkomst aan bod. Door de verbetering van communicatie- en transportmogelijkheden is het eenvoudiger geworden om sociale contacten over steeds grotere afstanden te onderhouden. Om die reden wordt ook wel gesproken van een 'global village'. Welke weerslag vindt die ontwikkeling in de sociale banden die Turkse en andere allochtone jongeren onderhouden met hun land van herkomst? Hoeveel contact hebben jongeren met familie en vrienden in het herkomstland en gaan ze wel eens terug naar het herkomstland?

Binding met etnische groep

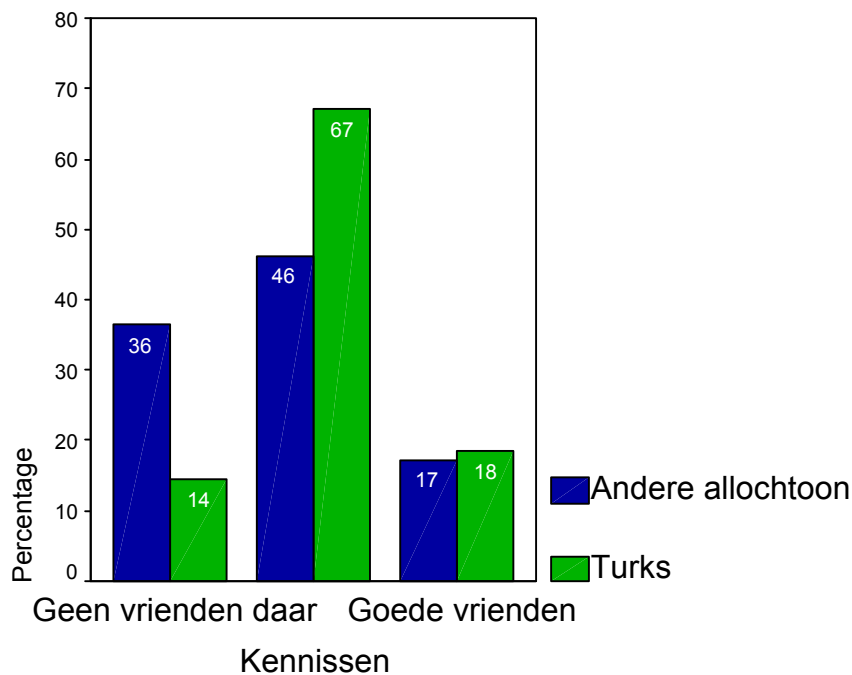
Wanneer Turkse en andere allochtone jongeren gevraagd wordt aan te geven tot welke etnische groep ze zichzelf rekenen, geeft ongeveer 25 procent van de jongeren in zowel Nederland als Duitsland aan zich eerder als Nederlander of Duitser te zien dan als Turk, Surinamer, Pool, etc. Wanneer overigens één van de ouders in Nederland of Duitsland geboren is geeft ruim 40 procent aan zich in de eerste plaats te zien als Nederlands of Duits.

Figuur 4.1 "Heb je contact met je familie in het land waar jij of je ouders oorspronkelijk vandaan komen?"

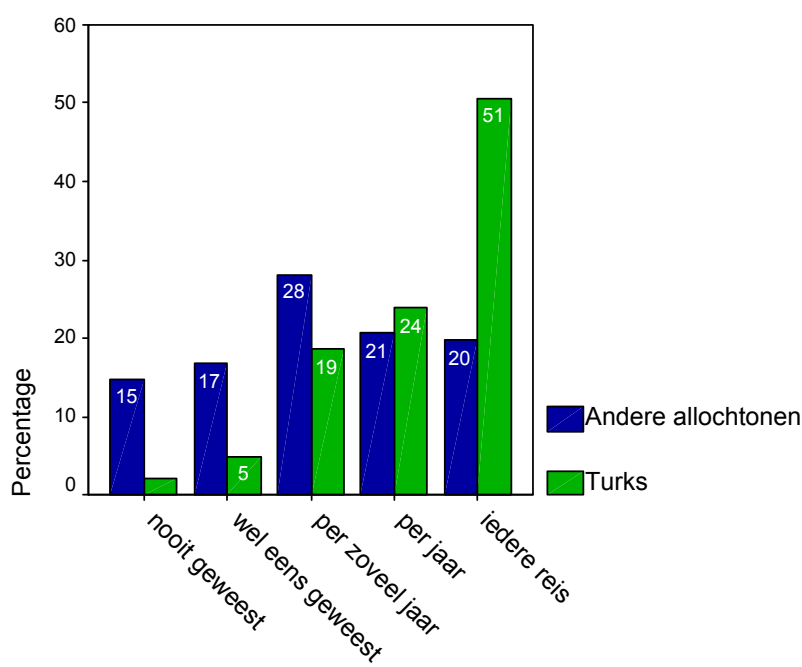
Vrijwel alle Turkse en andere allochtone jongeren in Nederland en Duitsland hebben contact met hun familie in het land van herkomst. Slechts 10 procent van de niet-Turkse allochtone jongeren hebben nooit contact, hieronder wellicht de politieke vluchtelingen. Opvallend is dat de Turkse jongeren een vrij intensief contact onderhouden met hun familie in Turkije. Ruim 60 procent van de Turkse jongeren geeft aan intensief contact te onderhouden, tegen ruim 40 procent van de andere allochtone jongeren. Tussen Nederland en Duitsland bestaan in dit opzicht geen verschillen.

Figuur 4.2 “Heb je vrienden wonen in het land waar jij of je ouders oorspronkelijk vandaan komen?”

Bijna 20 procent van de Turkse en andere allochtone jongeren in Nederland en Duitsland geeft aan goede vrienden te hebben wonen in zijn of haar land van herkomst. 67 procent van de Turkse jongeren geeft aan het heel goed te kunnen vinden met enkele mensen uit Turkije, tegen 46 procent van de andere allochtone jongeren. Slechts 14 procent van de Turkse jongeren heeft geen vrienden of kennissen wonen in Turkije, en slechts een familieband met het land van herkomst. Dat is voor meer dan 36 procent van de andere allochtonen het geval.

Figuur 4.3 “Breng je vaak een bezoek aan het land waar jij of je ouders oorspronkelijk vandaan komen?”

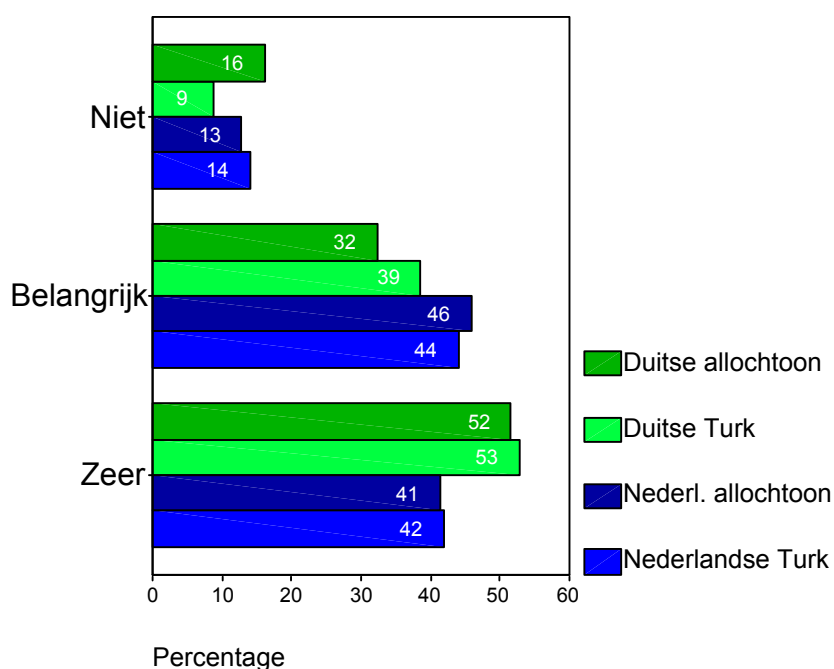

Ook voor bezoek aan het land van herkomst blijkt dat met name Turkse jongeren in Nederland en Duitsland vaak hun land van herkomst bezoeken. Ruim 50 procent van de Turkse jongeren geeft aan dat elke reis die ze maken de bestemming Turkije heeft. 24 procent geeft aan ieder jaar te gaan. Van de andere allochtone jongeren geeft 20 procent aan dat iedere reis naar het land van herkomst gaat, nog eens 20 procent zegt dit eens per jaar te doen. Het verschil tussen Turkse en andere allochtone jongeren ontstaat mogelijk doordat Turkije relatief dichtbij is. Dit is anders voor landen als Suriname, China of Mozambique. Hierdoor is het goedkoper om af en toe terug te gaan naar het herkomstland.

3.2 Sociaal-culturele banden

Een flink gedeelte van de Turkse en andere allochtone jongeren onderhoudt vrij intensieve sociale banden met zijn of haar land van herkomst. Turkse jongeren spannen daarin de kroon, zowel in Nederland als in Duitsland. Geldt dit ook voor de culturele banden? In welke mate hechten Turkse en andere allochtone jongeren aan de cultuur en tradities van hun land van herkomst?

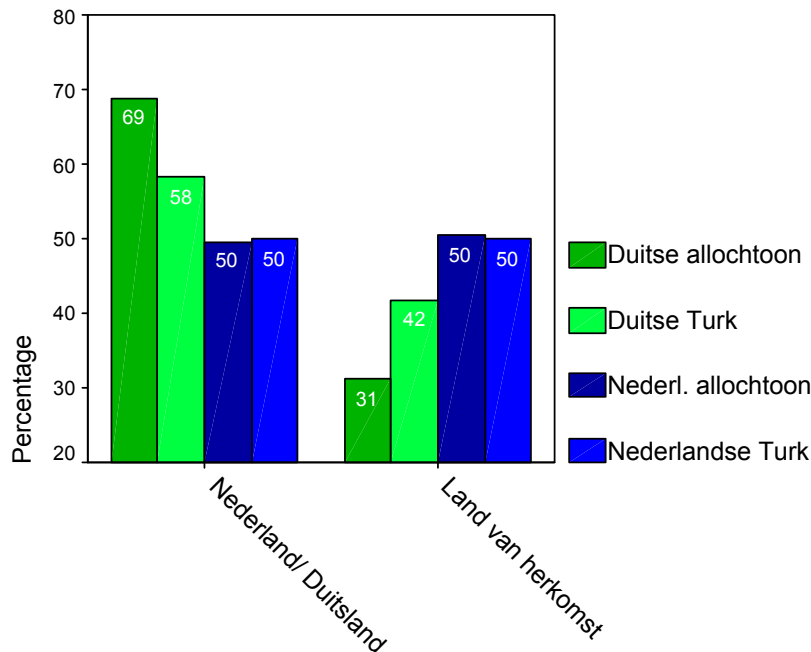
Figuur 4.4 “Zijn de tradities en waarden die horen bij het land waar jij of je ouders oorspronkelijk vandaan komen, belangrijk voor je?”

In Duitsland hechten Turkse en andere allochtone jongeren iets meer aan de tradities en waarden van hun land van herkomst dan in Nederland. Zo'n 40 procent van de jongeren in Nederland geeft aan het 'heel erg belangrijk' te vinden, in Duitsland is dat meer dan 50 procent. Minder dan 15 procent van de jongeren geeft aan het 'niet' of 'helemaal niet' belangrijk te vinden. Een antwoord overigens dat het minste door Turkse jongeren in Duitsland wordt gegeven.

Als de jongeren gevraagd wordt of ze vinden dat de tradities en waarden van hun herkomstland in Nederland en Duitsland in ere moeten worden gehouden, geeft zo'n 80 procent van de Turkse en andere allochtone jongeren aan dat belangrijk te vinden.

Figuur 4.5 “Waar zou je je meer thuis voelen en dus willen wonen?”

Ook als je aan Turkse en andere allochtone jongeren vraagt aan te geven waar ze liever zouden willen wonen, en waar ze zich dan het meeste thuis zouden voelen, geeft een groot deel aan liever Nederland of Duitsland in te ruilen voor hun land van herkomst. 8 procent van de jongeren maakte geen keuze en liet de vraag open. Figuur 4.5 laat de verschillen tussen Nederland en Duitsland zien. Turkse en andere allochtonen jongeren in Duitsland voelen zich vaker thuis in Duitsland dan hun Nederlandse leeftijdsgenoten in Nederland. In Nederland zijn er vrijwel geen verschillen: 50 procent van zowel de Turkse jongeren als de andere allochtone jongeren zegt liever in zijn of haar land van herkomst te willen wonen dan in Nederland. In Duitsland zijn er wel verschillen. 42 procent van de Turkse jongeren in Duitsland geeft aan liever in Turkije te wonen dan in Duitsland, tegen 31 procent van de andere allochtone jongeren.

De verschillende indicatoren voor sociale banden zijn veelal sterk gecorreleerd. Degenen die nog veel contact hebben met hun familie, gaan ook vaak op bezoek in hun thuisland en hebben er geregeld nog vrienden wonen. Turkse en andere allochtone jongeren met sterke sociale banden met hun herkomstland hebben ook de sterkste sociaal-culturele banden: zij hechten meer aan de tradities en vaker dan anderen willen ze liever wonen in hun herkomstland dan in Nederland of Duitsland.

Berlijnse Jongeren

Resul "Ik kan me gewoon niet voorstellen dat mijn zusje bijvoorbeeld uit zou gaan met een jongen. Gelukkig mogen jongens wat dat betreft meer, maar wij kunnen ook beter opletten."

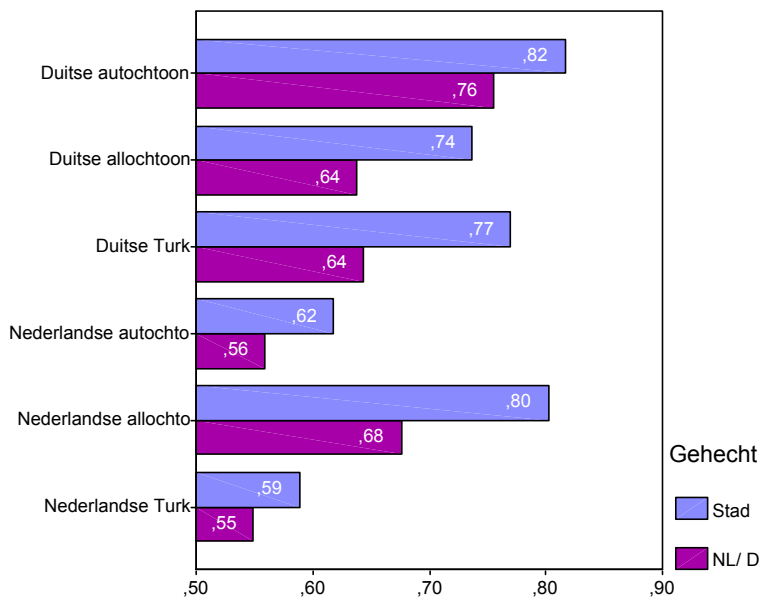
Nevin "Dat is onzin, Resul, en dat weet je best! Het heeft niets met verstandig zijn te maken. Meisjes hebben echter hun eer van hun maagdelijkheid te verliezen. Wat dat betreft is eer voor Turken heel belangrijk."

3.3 Binding

Enerzijds krijgen allochtone jongeren van huis uit de cultuur van hun ouders en hun land van herkomst mee, anderzijds staat die opvoeding vaak in contrast met de dominante Nederlandse of Duitse cultuur waarmee de jongeren in hun dagelijks leven buitenshuis voortdurend in aanraking komen. Hoe kunnen Turkse en andere allochtone jongeren zich in zo'n wereld hechten? Blijft hun hart liggen bij het land van herkomst en alles wat daarmee verbonden is, of zegt het de jongeren niets en hechten ze net zo makkelijk aan Nederland? En hoe komt Europa in dat opzicht tussen al die oriëntatiepunten uit de bus? De jongeren werd gevraagd aan te geven hoe sterk ze zich gehecht voelen aan hun stad, hun land, hun land van herkomst en aan Europa door een cijfer te geven van één voor 'helemaal niet' tot vier voor 'sterk'.

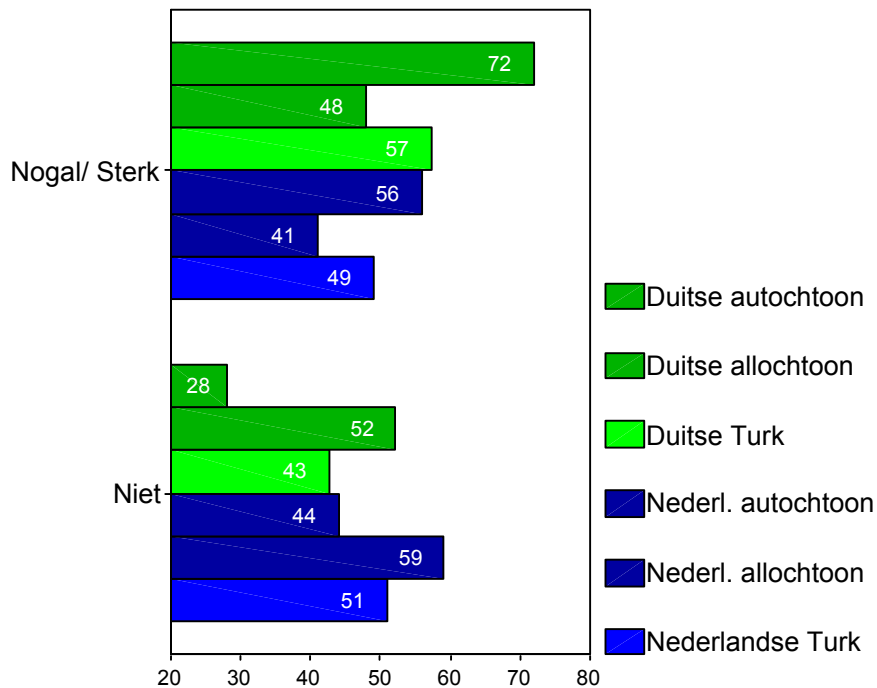
Figuur 4.6 “Hoe sterk ben je gehecht aan je eigen stad en hoe sterk aan Nederland/ Duitsland?”
Deel van de jongeren dat aangeeft 'nogal' tot 'sterk' gehecht te zijn aan hun stad en land.

Figuur 4.6 toont dat zowel autochtone als Turkse en andere allochtone jongeren in Nederland en Duitsland zich méér hechten aan de stad waarin ze wonen dan aan Nederland of Duitsland. Blijkbaar spreekt de leefomgeving waarbinnen hun dagelijks leven zich afspeelt meer aan dan de onzichtbaarheid van iets als een land.

Tussen de 74 en 82 procent van de jongeren in Duitsland geeft aan 'nogal' of 'sterk' gehecht te zijn aan hun stad, in dit geval Berlijn. Eveneens zegt 76 procent van de autochtone, en 64 procent van de Turkse en andere allochtone jongeren zich 'nogal' of 'sterk' verbonden te voelen met Duitsland. In Nederland ligt dit voor autochtone jongeren met 56 procent zo'n 20 procent lager dan bij hun Duitse leeftijdsgenoten. Ook Turkse jongeren in Nederland hechten zich zo'n 10 procent minder sterk aan hun stad en 18 procent minder sterk aan Nederland in vergelijking tot de Turkse jongeren in Duitsland.

Figuur 4.7 “Hoe sterk ben je gehecht aan Europa?”
Helemaal niet – niet erg – nogal – sterk.

In figuur 4.7 is te zien is dat de patronen van Nederland en Duitsland overéén komen: autochtone jongeren hechten het sterkst aan Europa, daarna Turkse jongeren en vervolgens andere allochtone jongeren. In Nederland is die binding met Europa over het algemeen geringer. Overigens hechten de jongeren in zowel Nederland als in Duitsland minder aan Europa dan aan Nederland of Duitsland. Alleen voor autochtone jongeren is Europa minstens zo belangrijk als Nederland of Duitsland zelf.

Turkse en andere allochtone jongeren noemen evenwel het land van herkomst het vaakst als het gaat om een sterke gehechtheid: ruim 80 procent zegt nogal of sterk te hechten aan zijn of haar herkomstland. Daarmee is de binding met het land van herkomst sterker dan de binding met de eigen stad, Nederland, Duitsland of Europa.

3.4 Burgerschap

Burgerschap is een abstractere concept van binding met een bepaalde politieke gemeenschap in vergelijking tot 'gehecht zijn aan'. De jongeren in Nederland en Duitsland werd gevraagd aan te geven in hoeverre ze zich burger voelen van hun land, van Europa en van hun herkomstland door middel van een cijfer, variërend van een één voor 'helemaal niet' tot een vijf voor 'heel sterk'.

Figuur 4.8 Mate van burgerschap in kaart gebracht met het deel van de jongeren dat het cijfer vier (vrij sterk) of vijf (heel sterk) geeft.

Duitsland			Nederland		
Autochtoon	1: EU	69,2	Autochtoon	1. Nederland	69,4
	2: Duitsland	67,3		2. EU	44,4
Turks	1: Turkije	52,1	Turks	1. Turkije	69,2
	2: Duitsland	32,7		2. EU	44,2
	3: EU	30,3		3. Nederland	40,4
Allochtoon	1: Herkomstland	58,0	Allochtoon	1. Herkomstland	63,4
	2: Duitsland	35,0		2. Nederland	40,2
	3: EU	29,0		3. EU	28,6

Figuur 4.8 laat zien dat het land van herkomst voor Turkse en andere allochtone jongeren in Duitsland en Nederland veruit het sterkste besef van burgerschap oproept. In Duitsland is dit gevoel weliswaar wat minder uitgesproken, maar nog altijd fors sterker dan gevoelens van nationaal (Nederlands of Duits) of Europees burgerschap.

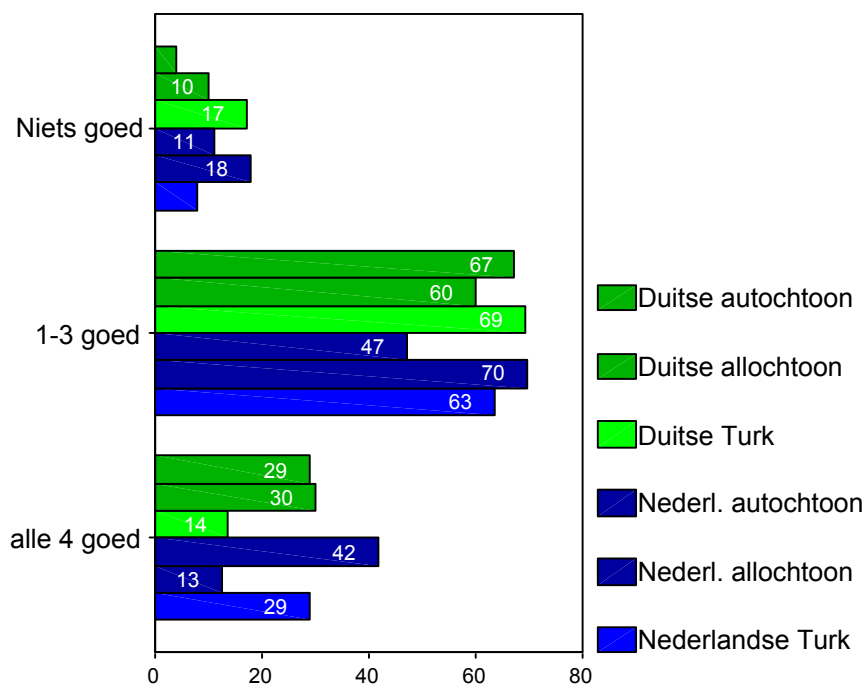
Onder Turkse jongeren in Nederland zijn de gevoelens van zowel nationaal, Europees en Turks burgerschap sterker dan onder Turkse jongeren in Duitsland. Dit verschil tussen Nederland en Duitsland geldt in mindere mate voor andere allochtone jongeren. Ongeveer dertig procent van de Turkse en andere allochtone jongeren in Nederland en Duitsland geeft aan zich in sterke mate Europees burger te voelen. Voor Turkse jongeren in Nederland ligt dit besef 15 procent hoger. Vergeleken met Duitse autochtone jongeren is ook dit aantal nog gering. Van hen geeft zeventig procent aan zich Europees burger te voelen.

4.1 Kennis van de EU

De volgende vier hoofdstukken over de Europese Unie vormen een centraal punt in het onderzoek. Op welke manier kijken Turkse jongeren aan tegen de Europese Unie, en verschilt deze houding van die van autochtone en andere allochtone leeftijdsgenoten in Nederland en in Duitsland? Een aantal aspecten die de houding ten aanzien van de Europese Unie bepalen kwamen aan bod, in dit hoofdstuk is dat de kennis van jongeren over de EU.

Om een globale indruk te krijgen van de kennis van jongeren over de Europese Unie **werden** drie vragen gesteld aan de jongeren. Kun je twee landen noemen die dit jaar zijn toegetreden tot de Europese Unie? In welke stad is het Europees parlement gevestigd? Wordt in alle landen van de Europese Unie met de euro betaald? De laatste vraag was met ja of nee te beantwoorden.

Figuur 5.1 Score op de kennisvragen, waarmee vier punten te behalen was bij uitsluitend correcte antwoorden; één punt per goed genoemde nieuwe lidstaat, één punt voor de residentiestad, één punt voor de euro.

Met name de autochtone jongeren in Nederland weten aardig wat van de Europese Unie, 42 procent beantwoordt alle vragen goed. Ook autochtone jongeren in Duitsland scoren aardig. Tussen Turkse jongeren in Nederland en Duitsland is er een verschil te zien: in Nederland weten zij vrij veel van de Europese Unie, meer dan andere allochtone leeftijdsgenoten. In Duitsland weten Turkse jongeren minder vragen goed te beantwoorden, en scoren andere allochtonen juist wat hoger.

In Duitsland zijn de jongeren met name beter op de hoogte van de toegetreden landen, in Nederland weten de jongeren meer over de euro en de 'hoofdstad' van de Europese Unie. Overigens weet ruim 80 procent van alle jongeren in Nederland en Duitsland tenminste één vraag goed te beantwoorden.

Figuur 5.2 Kennis in een overzicht: Welke lidstaten traden in mei toe tot de EU? Deel van de jongeren dat twee landen goed heeft, en het deel dat geen van de landen kan noemen.

Duitsland			Nederland		
		<i>Perc.</i>			<i>Perc.</i>
Autochtoon	2 landen	73,1	Autochtoon	2 landen	55,6
	Geen goed	11,5		Geen goed	25,0
Turks	2 landen	63,5	Turks	2 landen	48,1
	Geen goed	25,6		Geen goed	23,1
Allochtoon	2 landen	73,0	Allochtoon	2 landen	26,8
	Geen goed	16,0		Geen goed	36,6

In Nederland weten de jongeren aanzienlijk vaker in welke steden het Europees parlement zetelt, de officieuze hoofdsteden van de Europese Unie. Van de Turkse en autochtone jongeren in Nederland noemt ruim 70 procent Brussel of Straatsburg. Bij de andere allochtone jongeren in Nederland is dit ongeveer 50 procent. In Duitsland weet echter slechts 25 procent van de Turkse jongeren Brussel of Straatsburg te noemen. Andere allochtone en autochtone jongeren scoren niet veel hoger met ruim 40 procent.

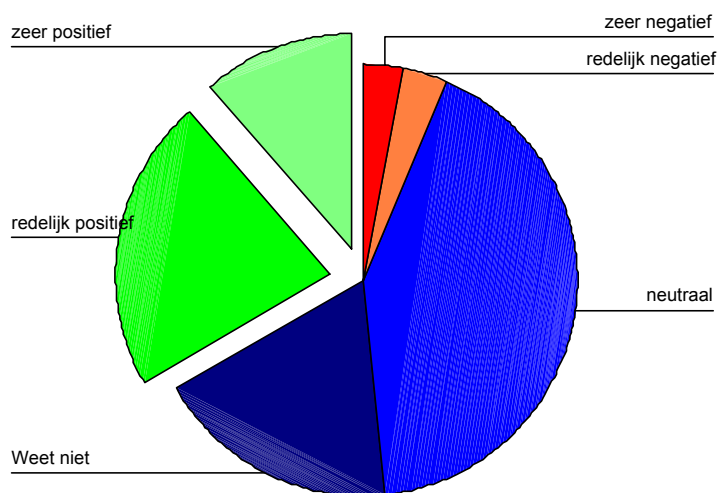
Ook als het gaat om de kennis van jongeren over de euro, scoort Nederland gemiddeld beter. Bijna 70 procent van de Nederlandse jongeren weet dat niet in alle landen van de Europese Unie met de euro wordt betaald. In Duitsland zijn andere allochtone jongeren hiervan het beste op de hoogte, maar deze groep vormt nog altijd minder dan 60 procent.

4.2 Algemene EU-houding

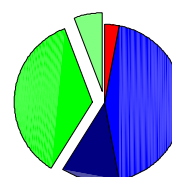
Naast kennisvragen over de Europese Unie, vroegen we de jongeren aan te geven hoe ze in het algemeen tegenover de Europese Unie staan. Dit geeft een indruk van de manier waarop de jongeren in Nederland en Duitsland ontwikkelingen op het gebied van de Europese Unie ervaren en hoe ze verdere ontwikkelingen in de toekomst wellicht zullen benaderen.

Figuur 5.3 Algemene houding ten aanzien van de Europese Unie uitgedrukt in percentages van de totale groep.

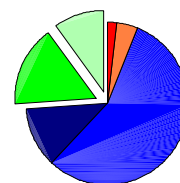
Turkse jongeren uit Duitsland

Nederlandse Turkse jongeren

Duitse autochtone jongeren

Duitsland			perc.	Nederland			perc.
Autochtoon	Positief		26,0	Autochtoon	Positief		41,2
	Neutraal/ Weet niet		68,0		Neutraal/ W.n.		55,9
	Negatief		6,0		Negatief		2,9
Turks	Positief		32,0	Turks	Positief		38,5
	Neutraal/ W.n.		62,1		Neutraal/ W.n.		53,8
	Negatief		5,9		Negatief		7,7
Allochtoon	Positief		25,5	Allochtoon	Positief		25,0
	Neutraal/ W.n.		67,4		Neutraal/ W.n.		66,9
	Negatief		7,1		Negatief		8,0

Zowel in Nederland als in Duitsland staat een meerderheid van de jongeren neutraal tegenover de Europese Unie. 10 procent weet niet wat hij of zij van de Europese Unie moet vinden.

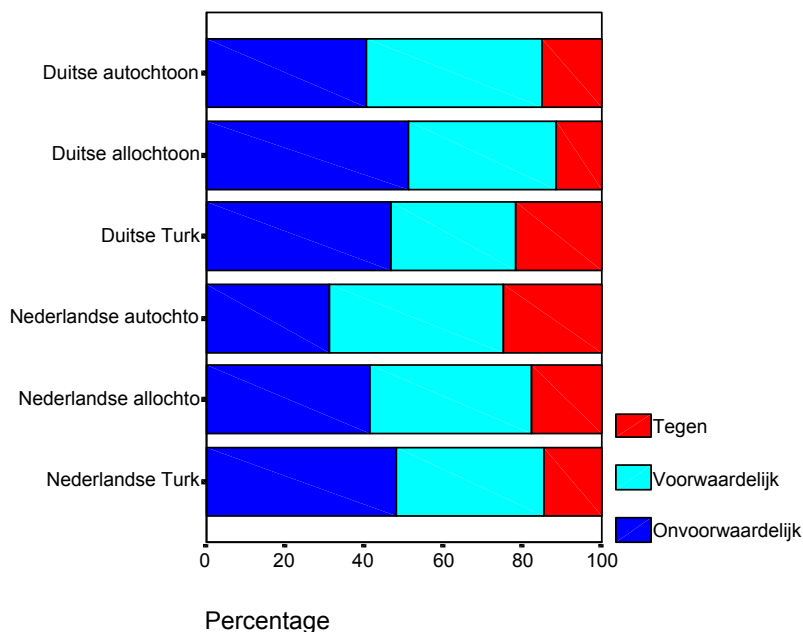
Ruim een kwart van de jongeren in Nederland en Duitsland geeft aan positief tot zeer positief tegenover de Europese Unie te staan. Onder Turkse jongeren in Nederland en Duitsland ligt dit hoger met 38 en 32 procent. Het meest positief zijn de autochtone jongeren in Nederland, met 41 procent. Overigens geeft 10 procent van alle jongeren in Nederland en Duitsland aan zelfs 'zeer positief' te staan tegenover de Europese Unie.

Turkse jongeren en met name autochtone jongeren zijn in Nederland over het algemeen positiever over de Europese Unie dan in Duitsland. In Duitsland staan Turkse jongeren positiever tegenover de EU dan hun autochtone leeftijdsgenoten.

4.3 Toekomstige Samenwerking

Een veelgehoorde vrees ten aanzien van Europese samenwerking is dat straks alles vanuit Brussel zal worden geregeld en dat men in Den Haag en Berlijn steeds minder te vertellen zal hebben. Kortom, de vrees dat Europese samenwerking ten koste gaat van de autonomie van het eigen land. Hoe denken jongeren over Europese samenwerking in de toekomst? Menen zij dat deze geïntensiveerd moet worden? Vinden zij dat een intensivering van de Europese samenwerking ook ten koste mag gaan van de macht van Den Haag en Berlijn? Denken autochtone, Turkse en andere allochtone jongeren hier hetzelfde over?

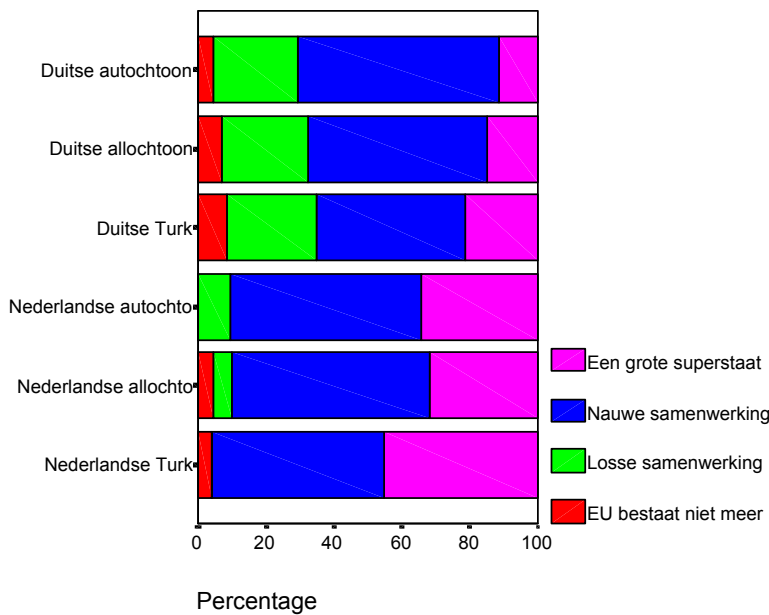
Figuur 5.4 “Ben je voor méér Europese samenwerking? Zo ja, vind je dat de overheden van lidstaten voor een sterkere Europese Unie eventueel een deel van hun macht moeten afstaan (onvoorwaardelijk)?”

In figuur 5.4 is te zien is dat de overgrote meerderheid van de jongeren in Nederland en Duitsland vóór een intensivering van de Europese samenwerking is. Meer dan 75 procent is voor meer samenwerking.

Ruim 40 procent van de jongeren in Nederland en Duitsland steunt een intensievere Europese samenwerking ook als dat ten koste gaat van de invloed van Den Haag en Berlijn. Alleen autochtone Nederlandse jongeren zijn hier terughoudender in, van hen steunt niet meer dan 30 procent van de jongeren zo'n onvoorwaardelijke Europese samenwerking.

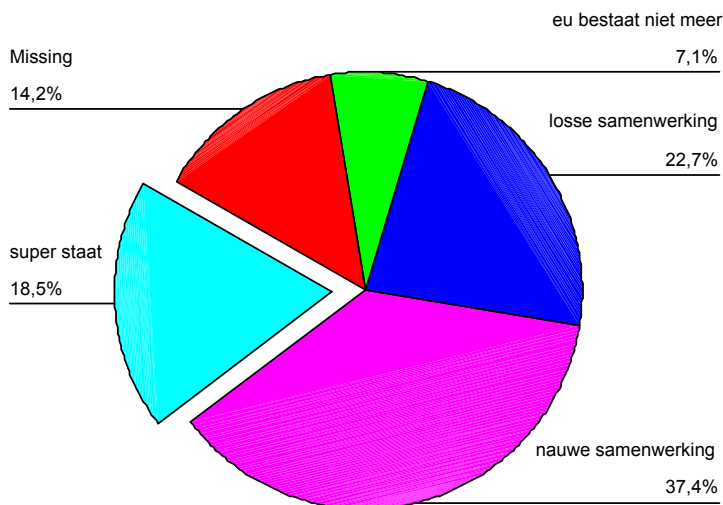
Figuur 5.5 “Hoe zou de Europese Unie er volgens jou in de toekomst uit moeten zien?”

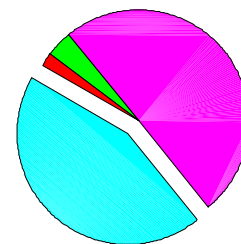
We vroegen de jongeren ook aan te geven hoe volgens hen de Europese Unie er in de toekomst uit zou moeten zien. In figuur 5.5 is te zien dat Nederlandse jongeren meer vertrouwen hebben in een nauw samenwerkende unie dan Duitse jongeren. Zo'n 90 procent tegenover 70 procent van de jongeren. Overigens denkt in Nederland 45 procent van de Turkse jongeren en 33 procent van de autochtone en andere allochtone jongeren dat de EU uit zal groeien tot een soort federale staat. Ook in Duitsland geloven Turkse jongeren daar vaker in dan de rest van de jongeren. Met 22 procent is deze groep evenwel aanzienlijk kleiner dan in Nederland.

Figuur 5.6 laat de verschillen tussen Turkse jongeren in Duitsland en Turkse jongeren in Nederland zien. Turkse jongeren in Duitsland lijken meer op hun Duitse autochtone leeftijdsgenoten dan op Turkse jongeren die in Nederland wonen als het gaat om hun houding ten aanzien van Europese samenwerking in de toekomst.

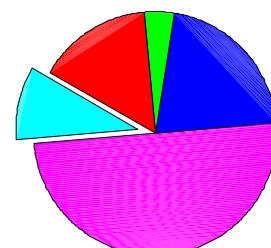
Turkse jongeren uit Duitsland

Nederlandse Turken

Duitse autochtonen

4.4

Europese thema's

Als grote trofee wordt vaak de duurzame vrede en stabiliteit genoemd die de Europese samenwerking heeft gebracht na de Tweede Wereldoorlog en het verdwijnen van de rivaliteit tussen Frankrijk en Duitsland. Ook het openbreken van economische barrières voor het stimuleren van economische groei heeft altijd op veel steun kunnen rekenen. Zijn dit ook voor jongeren aansprekende Europese thema's? Waarmee associeren jongeren Europese samenwerking? Welke thema's betekenen veel voor hen als het gaat om Europese samenwerking?

Figuur 5.7 Wat betekent de Europese Unie voor jongeren persoonlijk. Weergegeven is het percentage jongeren dat zegt een 'vrij sterke' tot een 'hele sterke' betekenis toe te kennen aan een bepaald thema.

Duitsland		Nederland	
Autochtoon			
1. Meer zeggenschap in de wereld	71,1	1 Economische groei stimuleren	72,2
2. Vrij reizen, wonen en werken	69,2	2 Vrij reizen, wonen en werken	69,4
3. Vrede in Europa	69,2	3 Vrede in Europa/ Zeggenschap	66,7
Turks			
1. Vrede in Europa	53,1	1 Economische groei stimuleren	71,2
2. Meer zeggenschap in de wereld	51,2	2 Vrede in Europa	67,3
3. Leidt tot meer werkloosheid	49,8	3 Vrij reizen, wonen en werken	65,4
Allochtonen			
1. Meer zeggenschap in de wereld	61,0	1 Vrede in Europa	76,8
2. Vrij reizen, wonen en werken	60,0	2 Vrij reizen, wonen en werken	71,4
3. Vrede in Europa	56,0	3 Economische groei stimuleren	68,8

Nog altijd wordt Europese samenwerking gesteund vanuit het idee dat het een garantie biedt voor duurzame vrede in Europa, voor jongeren in Nederland en Duitsland is dat niet anders blijkt uit de samenstelling van de top drie (van in totaal 10 thema's) in figuur 5.7. Ook de vrijheid van reizen, wonen, werken en studeren wordt door veel jongeren in hun top drie opgenomen.

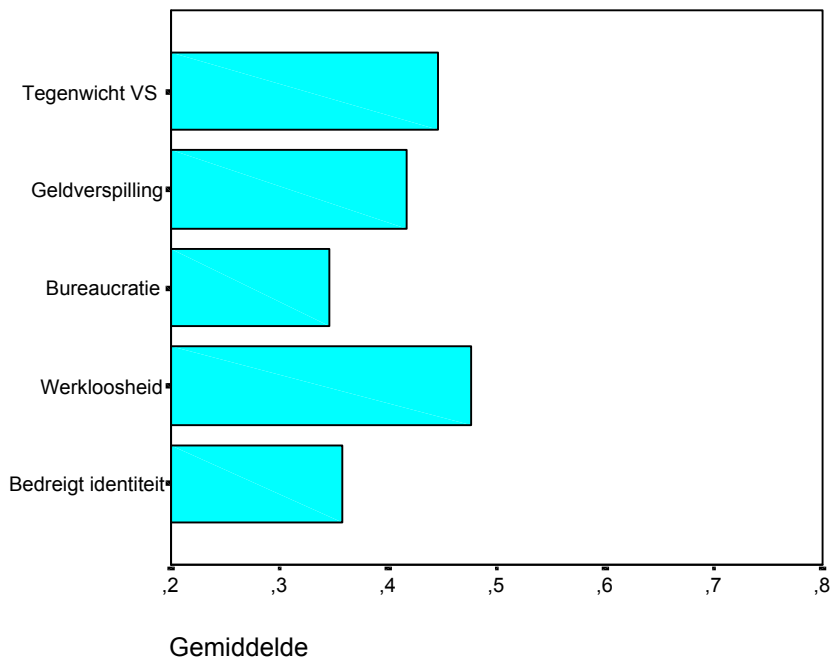
Wel zie je duidelijk een verschil tussen Nederland en Duitsland als het gaat om andere thema's dan vrijheid en veiligheid. De jongeren in Duitsland noemen allemaal een 'politiek' thema in hun top-3, namelijk dat Europese samenwerking ervoor kan zorgen dat Europa 'meer zeggenschap' heeft in de wereld. In Nederland komt dat bij geen van de jongeren in de top-3 voor.

Nederlandse jongeren noemen juist allemaal een economisch aspect van Europese samenwerking, namelijk dat ze groei en ontwikkeling zal stimuleren. In Duitsland wordt dit economische aspect alleen door Turkse jongeren ook hoog op hun lijst geplaatst, maar in een negatieve variant. Bijna de helft van hen meent dat Europese samenwerking op dit gebied alleen maar zal leiden tot meer werkloosheid.

Figuur 5.7 laat zien dat veelal dezelfde thema's worden genoemd. Andere thema's wordt minder betekenis toegekend en halen niet de top-3. Deze thema's die minder betekenis hebben in de ogen van de meeste jongeren zijn opgenomen in figuur 5.8. Er is geen

onderscheid gemaakt tussen verschillende groepen jongeren en tussen Nederland en Duitsland, omdat de betekenis die zij aan een thema toekennen vaak niet al teveel verschilt tussen de groepen.

Figuur 5.7 Vijf thema's waar door de jongeren relatief weinig betekenis aan wordt toegekend als het gaat om Europese samenwerking. Weergegeven is het deel van de jongeren dat zegt een 'vrij sterke' tot een 'hele sterke' betekenis toe te kennen aan het thema.

5.1 Toetreding Turkije

Tijdens het Nederlandse voorzitterschap van de Europese Unie zal een besluit worden genomen over toetredingsonderhandelingen met Turkije. Dit is voor veel landen aanleiding om in de politieke arena discussies te voeren over de vraag of Turkije wel bij Europa hoort. Hoe denken Turkse jongeren in Nederland en Duitsland hierover, en verschilt hun mening van de mening van andere allochtone en autochtone leeftijdsgenoten? Zijn de jongeren voor of tegen de toetreding van Turkije?

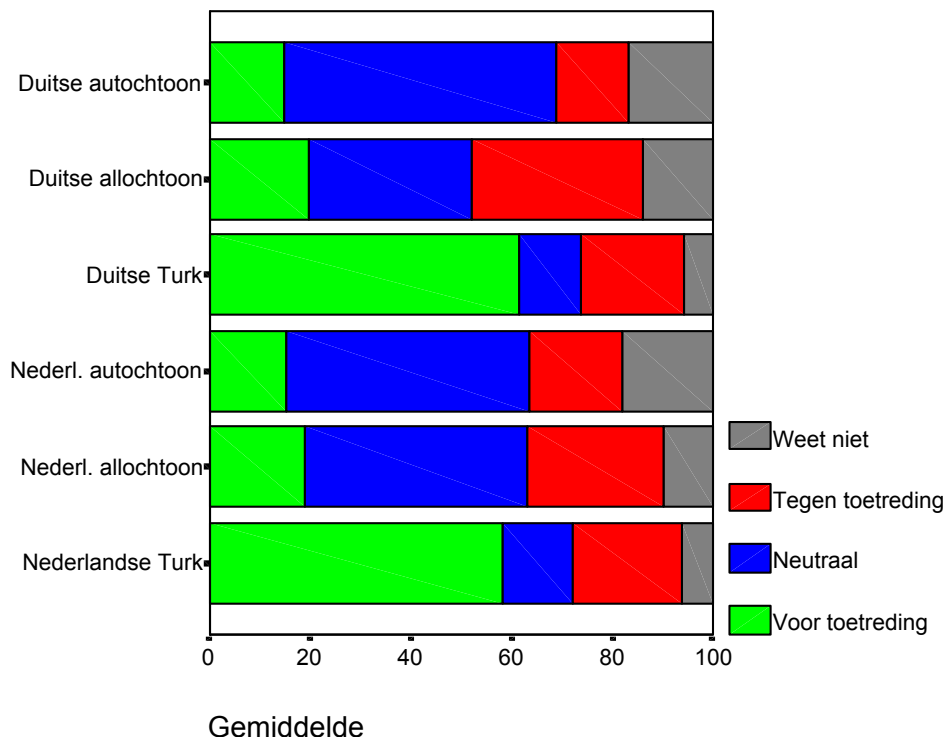
Voor of tegen

Er zijn aanzienlijke verschillen tussen autochtone, Turkse en andere allochtone jongeren, maar niet tussen Nederland en Duitsland als het gaat om de toetreding van Turkije tot de Europese Unie. Een meerderheid van de Turkse jongeren van rond de 60 procent is voor de toetreding van Turkije. Dat lijkt voor de hand te liggen, want deze jongeren hebben een persoonlijk 'belang' bij de toetreding van Turkije. Toch geeft het aan dat gedacht wordt dat toetreding positief zal zijn voor hun herkomstland.

Er is overigens ook een aanzienlijk deel tegen de toetreding, ongeveer 20 procent van de Turkse jongeren. Dat betekent dat er onder Turkse jongeren meer tegenstanders van de Turkse toetreding zijn dan onder autochtone jongeren, van wie rond de 15 a 18 procent tegen de toetreding is. Andere allochtone jongeren zijn wel aanzienlijk vaker tegen de toetreding van Turkije, rond de 30 procent. In discussies hierover in de klassen die deelnamen aan het onderzoek klonk een aantal keren het verwijt van andere allochtone jongeren dat wanneer Turkije toe zal treden, 'ze dan allemaal hierheen komen en onze banen zullen inpikken'.

Overigens heeft de meerderheid van de autochtone en andere allochtone jongeren geen uitgesproken mening over de toetreding. Ze vinden de toetreding niet goed, maar ook niet erg, of weten niet wat ervan te vinden.

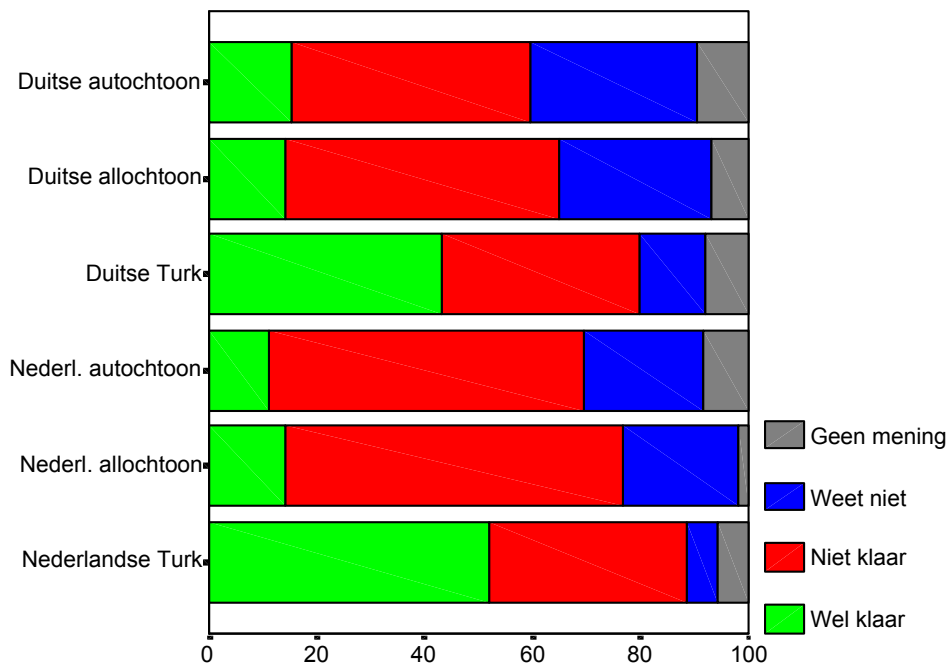
Figuur 6.1 "Ben je voor de toetreding van Turkije tot de Europese Unie?"

5.2 Klaar voor toetreding?

Vanuit de Europese Unie is er altijd kritiek geweest op Turkije dat het land nog niet toe kon treden omdat er nog stevige hervormingen zouden moeten worden doorgevoerd op het gebied van mensenrechten voor gevangenen, rechten voor culturele minderheden als de Koerden, de macht van het leger en hervormingen van het economisch stelsel. Zien jongeren in Nederland en Duitsland dit ook als een probleem?

Figuur 6.2 “Vind je dat Turkije er klaar voor is om toe te treden, of dat er eerst nog veel verbeterd moet worden?”

Jongeren hebben over het algemeen een redelijk uitgesproken mening over de vraag of Turkije klaar is om toe te treden of dat er nog eerst veel verbeterd moet worden. Bij 43 procent van de Turkse jongeren in Duitsland en bij 52 procent van de Turkse jongeren in Nederland luidt het antwoord dat Turkije wél klaar is om toe te treden. Die mening wordt door slechts weinig autochtone en andere allochtone jongeren gedeeld, tussen de 11 en 15 procent van hen vindt ook dat Turkije klaar is. Bijna de helft van de Duitse autochtone en andere allochtone jongeren, en zelfs 60 procent van de Nederlandse autochtone en andere allochtone jongeren vindt dat er eerst nog wel het een en ander zal moeten verbeteren. Dat vindt ook 36 procent van de Turkse jongeren in zowel Nederland als Duitsland.

In Duitsland geeft verder rond de 30 procent van alle jongeren aan het niet te weten of Turkije klaar is voor toetreding. In Nederland is dat ongeveer 22 procent van de jongeren. Slechts 6 procent van de Nederlandse Turkse jongeren geeft aan het niet te kunnen beoordelen, in Duitsland is dat aantal ruim twee keer zo groot.

Het standpunt van jongeren over de toetreding van Turkije tot de Europese Unie, zoals dat in het vorige hoofdstuk aan de orde kwam, hangt samen met hun inschatting of Turkije klaar is om toe te treden. De jongeren die menen dat er nog veel verbeterd moet worden in Turkije, zijn ook tegen het Europese lidmaatschap van het land. Met name de jongeren die menen dat Turkije klaar is voor toetreding zijn ook vóór die toetreding. De jongeren die niet weten of Turkije klaar is om toe te treden weten vaak ook niet wat ze moeten vinden van een eventuele toetreding van Turkije.

5.3 Voordelen en nadelen

De toetreding van Turkije tot de Europese Unie is voor politici in Europa een heet hangijzer. Is er als Turkije toetreedt nog een argument voor handen om aanvragen van landen als Marokko, Georgië en zelfs landen als Rusland of Syrië af te wijzen? Andere politici wijzen erop dat de onderhandelingen met Turkije een kans vormen voor Europa om via Turkije controle te kunnen houden over ontwikkelingen die zich in de islamitische wereld voordoen. Turkije is vanuit Europa gezien immers de toegangspoort naar het Midden-Oosten. Welke voordelen en nadelen zien de jongeren uit Nederland en Duitsland? We vroegen de jongeren voor een aantal uitspraken aan te geven of ze het er 'helemaal mee eens', 'mee eens', 'niet mee eens' of 'helemaal niet mee eens waren'.

Figuur 6.3 Welke voordelen en nadelen zien jongeren als het gaat om de toetreding van Turkije tot de Europese Unie. Weergegeven is de top drie van voordelen en nadelen, met telkens erachter het deel van de jongeren dat zegt het er 'mee eens' of 'helemaal mee eens' te zijn.

Duitsland			Nederland		
Autochtoon	1. Zelfde als andere lidstaten	63,5	1. Zelfde als andere lidstaten	61,1	
	2. Brug met islam	53,9	2. Brug met islam	61,1	
	3. Teveel invloed	51,9	3. Teveel invloed	51,9	
Turks	1. Zelfde als andere lidstaten	71,1	1. Brug met islam	63,5	
	2. Brug met islam	61,6	2. Zelfde als andere lidstaten	59,6	
	3. Teveel invloed	55,5	3. Teveel invloed	55,8	
Allochtoon	1. Brug met islam	54,0	1. Zelfde als andere lidstaten	53,6	
	2. Zelfde als andere lidstaten	51,0	2. Brug met islam	48,2	
	3. Gevaar voor Europ. cultuur	39,0	3. Gevaar Europ. cultuur	42,9	

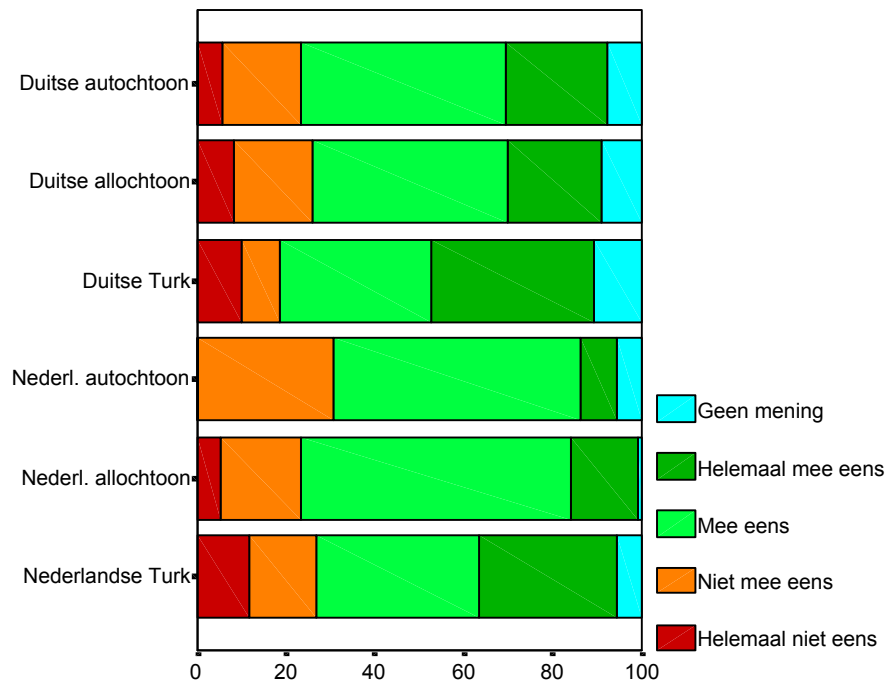
In figuur 6.3 valt op dat er bij alle jongeren in Nederland en Duitsland telkens twee positieve punten bovenaan prijken: Turkije zal niet anders zijn dan andere lidstaten en Turkije zou een brug kunnen vormen tussen Europa en de islamitische wereld. Als derde wordt telkens ingestemd met een nadeel van een eventuele toetreding van Turkije. Het nadeel dat autochtone jongeren zien wordt ook gezien door Turkse jongeren, namelijk dat Turkije teveel invloed zal hebben binnen de Europese Unie. Andere allochtone jongeren, en misschien verrassend genoeg niet de autochtone jongeren, zien de toetreding van Turkije als een bedreiging voor de Europese cultuur.

Tussen Nederland en Duitsland in zijn geheel lijken geen hele grote verschillen te bestaan. Overigens wordt door slechts een klein deel van de jongeren als nadeel genoemd dat Turkije niet tot de Europese Unie zou kunnen toetreden omdat het een islamitisch land is. Veel jongeren geven aan dat dit geen argument mag zijn om van toetreding af te zien.

Belang voor Europese Turkse gemeenschap

De grootte van de Turkse gemeenschap binnen de huidige Europese Unie is te vergelijken met de gehele bevolking van een EU-land als bijvoorbeeld Ierland. De stem van de Turkse gemeenschap is evenwel niet politiek vertegenwoordigd in Europa. De Turken die in Europa wonen zijn verspreid over heel Europa en maken als burgers deel uit van de staten waarbinnen ze hun leven opgebouwd hebben. Dient de toetreding van Turkije ook de belangen van de Turkse gemeenschap in Europa, door ook hun geluid te vertegenwoordigen in Brussel?

Figuur 6.4 “Als Turkije lid is, is dat goed voor de Turken die in andere Europese landen wonen.”

Tussen de 63 procent en 75 procent van alle jongeren in Nederland en Duitsland meent dat de Turkse toetreding de gemeenschap van Turken in de huidige Europese Unie ten goede zal komen. Ongeveer 25 procent van de jongeren is het echter niet eens met deze stelling.

Met dank aan

Mark Schenkel	- contactpersoon in Berlijn
Doris Abtitzsch	- Duitse vertaling
Philipp Erbslöh	- Duitse vertaling

Scholen in Nederland

Terra College / TMO	- Den Haag
Zuiderpark College	- Rotterdam
Het Zaanlands	- Zaandam

Scholen in Duitsland / Berlijn

Hector Peterson Gesamtschule
Carl Friedrich Zelter Oberschule
Ferdinand Freiligrath Oberschule
Leibniz Gymnasium
Eberhard Klein Oberschule